

MINGLIK

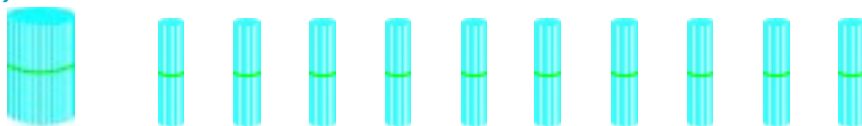
UCH XONALI SONLARNI RAQAMLASH

Yuzliklar

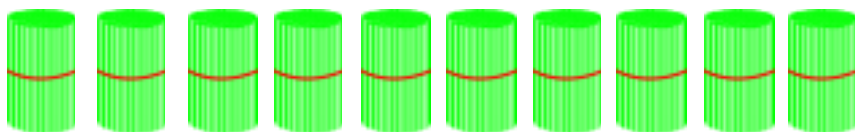
295. 1) O'nlikda nechta birlik bor?

2) Yuzlikda nechta o'nlik bor?

3) Yuzliklarni sanang:

1 ta yuzlik – yuz

2 ta yuzlik – ikki yuz

3 ta yuzlik – uch yuz

4 ta yuzlik – to'rt yuz

5 ta yuzlik – besh yuz

6 ta yuzlik – olti yuz

7 ta yuzlik – yetti yuz

8 ta yuzlik – sakkiz yuz

9 ta yuzlik – to'qqiz yuz

10 ta yuzlik – ming

Yuzliklar — yuz (100), ikki yuz (200), uch yuz (300), to‘rt yuz (400), besh yuz (500), olti yuz (600), yetti yuz (700), sakkiz yuz (800), to‘qqiz yuz (900).

10 ta yuzlik — ming.

296. Yechilishini tushuntiring:

$$100 + 200 = 300$$

$$200 \cdot 3 = 600$$

$$400 - 200 = 200$$

$$400 : 2 = 200$$

Yuzliklar ustida amallar birliklar va o‘nliklar ustidagi amallar kabi bajariladi.

297. $200 \square 100$ $500 \square 400$ $500 \square 800$

$200 \square 300$ $300 \square 400$ $700 \square 600$

298. Bahodirning yoshi otasidan 4 marta, bobosidan esa 7 marta kichik. Bahodir 10 yoshda bo‘lsa, uning otasi necha yoshda? Bobosi-chi?

299. Tomonlari 20 sm va 30 sm bo‘lgan to‘g‘ri to‘rt-burchakning perimetrini toping.

300. 9 ga bo‘lganda qoldiqda 7 chiqadigan eng kichik sonni toping.

301. $100 + 300 - 200$ $300 \cdot 2 - 300$

$500 - 200 + 300$ $800 : 4 + 500$

302. Qopdagi 70 kg un 5 kg dan qilib paketlarga solindi. Qopdagi un nechta paketga solingan?

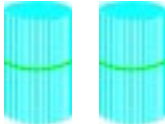
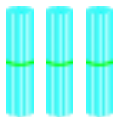

Al-Xorazmiy
(783 – 850)

Al-Xorazmiy matematika rivojlanishiga ulkan hissa qo'shgan buyuk olimdir. U 0 dan 9 gacha bo'lgan arab raqamlaridan foydalanib, sonlarning o'nlik sanoq sistemasida xona birliklariga ajratib yozilishini ko'rsatib bergan. Sonlar ustida to'rt amalning qo'llanilishini tushuntirib bergan.

Yuzlik, o'nlik va birliklardan sonlarni hosil qilish

303. Sonning hosil qilinishini tushuntiring:

Yuzlik	O'nlik	Birlik
		
2	3	6

304. 1) Har bir hisoblagichdagi sonni o'qing:

2) Quyidagi sonlarni o'qing va ularni abakda hosil qiling: 123, 258, 342, 567, 607, 845, 952.

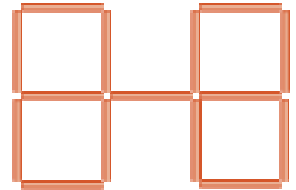
305. Jadvaldagi raqamlardan hosil qilingan sonlarni o'qing va daftaringizga yozing:

Yuzlik	O'nlik	Birlik	Yuzlik	O'nlik	Birlik
1	1	1	4	2	9
1	4	7	6	1	8
2	5	4	8	6	2
3	8	5	9	3	5

306. $28 + 14$ $23 + 37 - 43$ $97 - (38 + 25)$
 $54 - 27$ $71 - 42 + 58$ $63 + (37 - 28)$

307. Oshxonaga 60 kg kartoshka keltirildi. Birinchi kuni uning ikkidan bir qismi, ikkinchi kuni uchdan bir qismi ishlatildi. Oshxonada necha kilogramm kartoshka qolgan?

308. 2 ta cho'pning o'rnini o'zgartirib, 6 ta kvadrat hosil qiling.

309. $47 + 53$ $18 + 34 + 48$ $74 - (28 + 19)$
 $85 - 37$ $93 - 55 + 34$ $66 - (53 - 18)$

310. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

65 kg piyoz

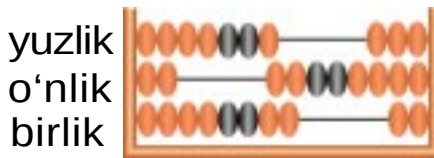
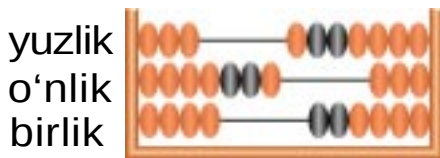

? kg

Uch xonali sonlar

311. Cho'tlarda ko'rsatilgan sonlarni o'qing va ularning xona birliklari nomlarini ayting:

312. Sonlarni o'qing va cho'tlarda ko'rsating: 158, 462, 809, 927. Har bir raqam nimani bildiradi?

100 dan 999 gacha bo'lgan sonlar — uch xonali sonlardir.

313. Sonlarni oshib borish tartibida ko'chirib yozing: 71, 482, 37, 356, 552, 194, 86, 124, 94, 352, 29, 911, 765, 67, 821, 99, 100, 238.

314. $28 \cdot 3 + 16$	$19 \cdot 5 - 16$	$3 \cdot 12 + 51 : 3$
$34 + 4 \cdot 13$	$87 - 6 \cdot 12$	$7 \cdot 13 - 4 \cdot 18$

315. O'quvchilarga tarqatish uchun 100 ta daftar olib kelindi. Sinfdagi 32 nafar o'quvchi 3 tadan daftar oldi. Nechta daftar ortib qoldi?

Yechish rejasi:

1) Tarqatildi — $32 \cdot 3$

2) Qoldi — $100 - 32 \cdot 3$

Hisoblash: $100 - 32 \cdot 3 = 100 - 96 = 4$ (ta).

316. 3 ta sinfdagi 98 nafar o'quvchi o'qiydi. Ular 3 ta avtobusga 24 nafardan o'tirib teatrqa borishdi. Necha nafar o'quvchi teatrqa bormagan?

317. Agar chelakdan 2 ta olmani savatga solsak, savatdagi olmalar chelakdagidan 5 marta ko'p bo'lib qoladi. Agar savatdan 5 ta olmani chelakka solsak, chelakdagi olmalar savatdagidan 3 marta ko'p bo'lib qoladi. Chelakda va savatda nechtdan olma bor?

318

$32 \cdot 2 + 25$	$13 \cdot 6 - 47$	$4 \cdot 13 + 15 \cdot 3$
$18 + 5 \cdot 12$	$93 - 8 \cdot 11$	$25 \cdot 4 - 5 \cdot 17$

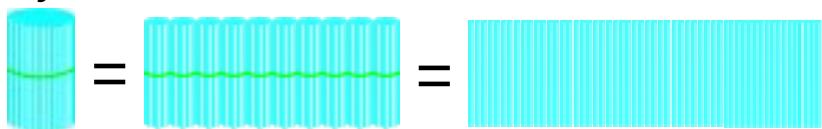

319 Do'konga har birida 6 kg dan bo'lgan 14 quti konfet keltirildi. Bir haftada 11 quti konfet sotildi. Sotilmagan necha kilogramm konfet qoldi?

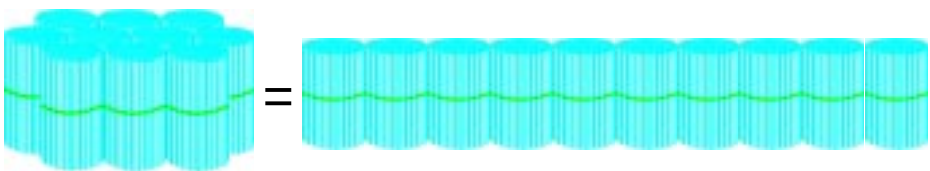
Minglik, yuzlik, o'nlik va birliklar orasidagi munosabatlar

320. 1) 1 ta yuzlikda nechta o'nlik, nechta birlik bor?

1 ta yuzlik 10 ta o'nlik 100 ta birlik

2) 1 ta minglikda nechta yuzlik, nechta o'nlik, nechta birlik bor?

1 ta minglik = 10 ta yuzlik

1 ta minglikda 10 ta yuzlik, 100 ta o'nlik, mingta birlik bor.
Ming soni quyidagicha yoziladi: 1000.

321. Sonlarni o'qing: 158, 360, 527, 604, 700, 875, 999. Bu sonlarning har birida nechta yuzlik, nechta o'nlik, nechta birlik bor?

0 raqami bilan belgilangan xona o'qish va yozishda shu xona birligining ishtirok etmasligini bildiradi.

322. Sonlarni raqamlarda ifodalang:
 2 ta yuzlik, 5 ta o'nlik va 3 ta birlik
 3 ta yuzlik
 5 ta yuzlik va 4 ta birlik
 7 ta yuzlik, 1 ta o'nlik va 9 ta birlik

323. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
		
84 kg kartoshka	To'rttdan bir qismi	? kg

Masala tuzish: Bozorga 84 kg kartoshka olib kelindi. Tushgacha uning to'rttdan bir qismi sotildi. Sotish uchun qancha kartoshka qoldi?

Yechish rejasi: 1) Sotildi — $84 : 4$
 2) Qoldi — $84 - 84 : 4$

Hisoblash: $84 - 84 : 4 = 84 - 21 = 63$ (kg).

324. Birinchi tupdan 36 dona, ikkinchisidan undan 4 marta kam anor olindi. Birinchi tupdan ikkinchisiga qaraganda nechta ortiq anor uzilgan?

325. 9 ta jo'janing oyoqchalari soni 4 ta otning oyoqlari sonidan nechta ortiq?

326. $2 \cdot 46 - 28$ $12 \cdot 3 + 56$ $18 \cdot 5 - 38 \cdot 2$

$17 + 17 \cdot 4$ $96 - 6 \cdot 16$ $24 \cdot 3 + 2 \cdot 14$

327. 96 nafar o'quvchining uchdan bir qismi 3-A sinfda o'qiydi. Qolganlari 3-B va 3-D sinflarda o'qiydi.

3-B va 3-D sinflarda necha nafar o'quvchi bor?

Uch xonali sonni xona birliklari yig'indisi ko'rinishida tasvirlash

328. Sonlarning xona birliklari yig'indisi ko'rinishida tasvirlanishini tushuntiring:

$128 = 100 + 20 + 8$ $340 = 300 + 40$

$999 = 900 + 90 + 9$ $371 = 300 + 70 + 1$

329. Xona birliklari yig'indisini son bilan ifodalang:

$200 + 40 + 3$ $700 + 80 + 9$ $400 + 80$

$500 + 50 + 6$ $900 + 70 + 1$ $600 + 4$

Namuna: $200 + 40 + 3 = 243$.

330. Sonlarni xona birliklari yig'indisi ko'rinishida ifodalang: 134, 271, 305, 567, 680, 792, 837, 915.

331. $39 : 3 + 48$ $72 : 3 - 16$ $88 : 2 - 68 : 4$

$27 + 64 : 4$ $56 - 96 : 8$ $78 : 6 + 54 : 3$

332. Bog'da 72 kg olma va 66 kg nok uzildi. Olmalar yashiklarga 9 kg dan, noklar esa 6 kg dan joylandi. Olma va noklar jami nechta yashikka joylangan?

Yechish rejasi: 1) Olmalar joylandi — $72 : 9$

2) Noklar joylandi — $66 : 6$

3) Jami yashiklar — $72 : 9 + 66 : 6$

Hisoblash: $72 : 9 + 66 : 6 = 8 + 11 = 19$ (ta).

333. Keltirilgan sutning 42 litri 3 litrli bankalarga, 65 litri esa 5 litrli bankalarga quyildi. Keltirilgan sut jami nechta bankaga quyilgan?

334. 5 ta 1 raqami yordamida 21 sonini qanday hosil qilish mumkin?

335. $44 : 2 + 78$ $66 : 3 - 12$ $96 : 3 - 48 : 2$

 $78 + 88 : 4$ $74 - 96 : 6$ $84 : 7 + 56 : 4$

336. Polizdan uzilgan bodringlarning 96 kilogrami 8 kg dan qilib, 72 kilogrami 6 kg dan qilib yashiklarga joylandi. Bodringlar jami nechta yashikka joylangan?

Uch xonali sonlarni taqqoslash

337. $8 \square 5$ $14 \square 12$ $44 \square 42$ $58 \square 75$

 $8 \square 8$ $27 \square 44$ $45 \square 45$ $87 \square 69$

338. Sonlarning taqqoslanishini tushuntiring:

$348 > 267$ $348 < 362$ $348 > 342$

$348 < 523$ $348 > 309$ $348 = 348$

Uch xonali sonlar yuzliklar soni bo'yicha taqqoslanadi. Agar yuzliklar soni teng bo'lsa, o'nliklar soni bo'yicha taqqoslanadi. Agar o'nliklar soni ham teng bo'lsa, birliklar soni bo'yicha taqqoslanadi. Agar birliklar soni ham teng bo'lsa, bunday sonlar teng bo'ladi.

339. $158 \square 209$ $314 \square 282$ $658 \square 654$

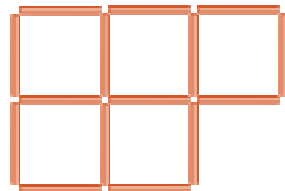

$274 \square 227$ $428 \square 457$ $825 \square 907$

340. $23 \cdot 2 + 48$ $26 \cdot 3 - 59$ $29 \cdot 3 - 48 : 2$
 $78 + 88 : 4$ $74 - 96 : 6$ $84 : 7 + 22 \cdot 4$

341. Birinchi xirmondagi sholi 48 qop, ikkinchisidagi esa 36 qop chiqdi. Ular ikkita mashinaga teng qilib ortildi. Har bir mashinaga necha qopdan ortilgan?

342. Cho'plardan shunday 3 tasini olib tashlangki, kvadratlar soni 3 ta bo'lib qolsin.

343. $156 \square 212$ $480 \square 408$ $651 \square 750$

$308 \square 234$ $564 \square 564$ $912 \square 899$

344. Birinchi savatda 36 dona, ikkinchisida undan 24 dona kam olma bor. Birinchi savatdagi olmalar soni ikkinchi savatdagidan necha marta ortiq?

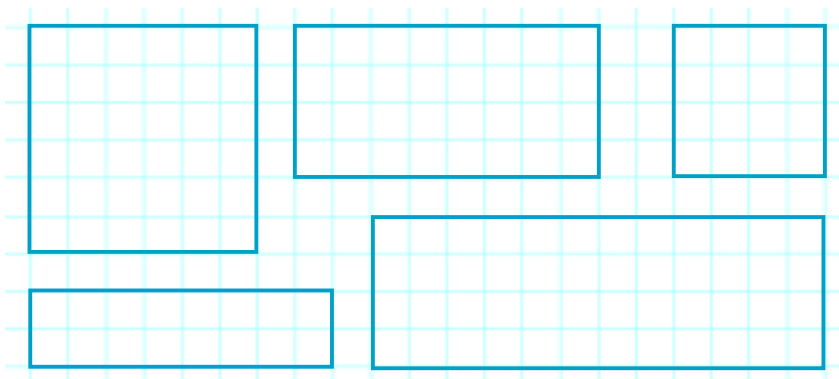
Uzunlik o'lchov birliklari. Kilometr

- 345.** 1 sm = mm 5 sm 4 mm = mm
1 dm = sm 8 dm 6 sm = sm
1 m = dm 3 m 7 dm = dm
1 m = sm 2 m 40 sm = sm

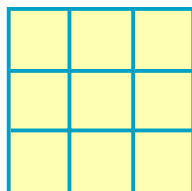
Katta masofalar kilometr bilan o'lchanadi. Kilometr qisqacha km deb yoziladi. Kilometr metrdan ming marta katta bo'lgan uzunlik o'lchov birligidir: 1 km = 1000 m.

- 346.** 1) Santimetr bilan millimetrlarda ifodalang: 18 mm, 35 mm, 60 mm, 87 mm.
2) Detsimetr bilan santimetrlarda ifodalang: 23 sm, 45 sm, 74 sm, 90 sm.
3) Metr bilan detsimetrlarda ifodalang: 17 dm, 38 dm, 54 dm, 100 dm.
4) 1 metr necha millimetrga teng?
- 347.** Har bir shaklning tomonlarini o'lchash orqali perimetrlarini va yuzlarini toping:

348. «Neksiya» avtomobili shahardan birinchi qishloqqa 64 km, birinchi qishloqdan ikkinchi qishloqqa yana 28 km yo'l yurdi. «Neksiya» hammasi bo'lib necha kilometr yo'l yurgan?

349. 1, 2, 3 sonlarini bo'sh kataklarga shunday joylashtiringki, har bir qator bo'yicha ham, har bir ustun bo'yicha ham bu sonlarning har biri bittadan qatnashsin.

- 350.** 1) Santimetr bilan millimetrlarda ifodalang: 13 mm, 47 mm, 72 mm, 99 mm.
2) Detsimetr bilan santimetrlarda ifodalang: 19 sm, 54 sm, 87 sm, 99 sm.
3) Metr bilan detsimetrlarda ifodalang: 14 dm, 42 dm, 76 dm, 99 dm.
4) 1 metr necha detsimetrga teng?

351. Shuhrat uydan maktabga borguncha 500 m yo'l yuradi. U maktabga borib kelish uchun ikki kunda necha kilometr yo'l yuradi?

352. Uzunlik o'lchov birliklari orasidagi munosabatlarni tushuntiring:

$$1000 \text{ mm} = 100 \text{ sm} = 10 \text{ dm} = 1 \text{ m}$$

$$300 \text{ sm} = 30 \text{ dm} = 3 \text{ m}$$

$$420 \text{ sm} = 42 \text{ dm} = 4 \text{ m } 2 \text{ dm}$$

$$504 \text{ sm} = 5 \text{ m } 4 \text{ sm}$$

$$758 \text{ sm} = 7 \text{ m } 5 \text{ dm } 8 \text{ sm} = 7 \text{ m } 58 \text{ sm}$$

- 353.** 340 mm = dm sm
 567 mm = dm sm mm
 803 mm = dm mm
 320 sm = m dm = m sm
 706 sm = m sm
 459 sm = m dm sm = m sm
 842 sm = m dm sm = m sm

354. Bir qishloq bilan ikkinchi qishloq orasidagi masofa 28 km. Ikkinchi qishloq bilan uchinchi qishloq orasidagi masofa esa undan ikki marta ortiq. Birinchi qishloq bilan uchinchi qishloq orasidagi masofa qancha?

355. To'g'ri to'rtburchakning tomonlarini millimetrlar hisobida o'lchang va perimetrini toping:

Perimetrni detsimetr, santimetr va millimetr ko'rinishida ifodalang.

356. 3 ta 5 yordamida 2 sonini qanday hosil qilishni bilasizmi?

- 357.** 130 mm = dm sm
 356 mm = dm sm mm
 507 mm = dm mm
 740 sm = m dm = m sm
 956 sm = m dm sm = m sm

358. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

42 ta nok

2 marta kam

? ta

O'tilganlarni mustahkamlash

359. Yechilishini tushuntiring:

$$100 + 300 = \square$$

$$100 \cdot 3 = \square$$

$$700 - 200 = \square$$

$$800 : 2 = \square$$

$$400 + 500 = \square$$

$$200 \cdot 5 = \square$$

$$900 - 600 = \square$$

$$1000 : 2 = \square$$

360. Sonlarni raqamlarda ifodalang:

1 ta yuzlik, 4 ta o'nlik va 8 ta birlik

3 ta yuzlik, 7 ta o'nlik va 2 ta birlik

5 ta yuzlik va 3 ta birlik

6 ta yuzlik va 5 ta o'nlik

8 ta yuzlik

361.

$$300 \square 200$$

$$180 \square 230$$

$$187 \square 158$$

$$400 \square 500$$

$$340 \square 290$$

$$328 \square 328$$

$$600 \square 600$$

$$504 \square 408$$

$$578 \square 625$$

$$800 \square 700$$

$$809 \square 908$$

$$964 \square 899$$

362. Bidonlardagi sut 14 ta 3 litrli va 11 ta 5 litrli bankalarga quyildi. Bankalarga hammasi bo'lib qancha sut quyilgan?

363. Qanday qilib 3 litrli va 5 litrli idishlar yordamida hovuzdan 1 litr suv olish mumkin?

364. $100 \square 200$ $240 \square 190$ $279 \square 279$
 $500 \square 300$ $460 \square 480$ $567 \square 568$
 $800 \square 800$ $708 \square 807$ $957 \square 927$

365. Bog' to'g'ri to'rtburchak shaklida bo'lib, uning tomonlari 100 m va 200 m ga teng. Bog' atrofi devor bilan o'ralgan. Devorning uzunligi necha metrga teng?

366. Sonlarni o'sib borish tartibida ko'chirib yozing: 592, 452, 286, 124, 394, 352, 767, 1000, 821, 461, 199, 100, 238, 567, 328, 472.

367. Xona birliklarida ifodalang: 236, 324, 382, 405, 510, 600, 764, 987.

Namuna: 2 ta yuzlik, 3 ta o'nlik va 6 ta birlik.

368. Birliklar yig'indisini son ko'rinishida ifodalang:

$100 + 60 + 2$ $600 + 30 + 8$ $500 + 70$
 $400 + 20 + 7$ $800 + 50 + 4$ $900 + 3$

Namuna: $100 + 60 + 2 = 162$.

369. «Matiz» avtomobilida bir qishloqdan ikkinchisiga, keyin uchinchisiga borildi. So'ngra shu yo'ldan qaytib kelindi. Birinchi va ikkinchi qishloqlar orasidagi masofa 28 km, ikkinchi va uchinchi qishloqlar orasi esa 16 km. «Matiz»da hammasi bo'lib qancha yo'l bosilgan?

370. Kompyuterda 1 dan 1000 gacha bo'lgan sonlar yozilganda 7 raqamli tugmasi necha marta bosiladi?

371. Xona birliklarida ifodalang:

111, 237, 240, 387, 408, 658, 763, 800, 999.

372. 1) Santimetr va millimetrlarda ifodalang: 12 mm, 25 mm, 42 mm, 58 mm, 74 mm.

2) Detsimetr va santimetrlarda ifodalang: 17 sm, 21 sm, 46 sm, 55 sm, 63 sm, 84 sm.

3) Metr va detsimetrlarda ifodalang: 10 dm, 24 dm, 35 dm, 51 dm, 86 dm, 99 dm.

4) 1 kilometr necha metrga teng?

Sonni 10, 100 marta orttirish

373. $3 \cdot 10 = \square$ $14 \cdot 10 = \square$ $57 \cdot 10 = \square$
 $7 \cdot 10 = \square$ $29 \cdot 10 = \square$ $80 \cdot 10 = \square$

Sonni 10 marta orttirganda shu sonning o'ng tomoniga 0 raqami yoziladi.

374. $2 \cdot 100 = \square$ $5 \cdot 100 = \square$ $8 \cdot 100 = \square$
 $3 \cdot 100 = \square$ $6 \cdot 100 = \square$ $9 \cdot 100 = \square$

Sonni 100 marta orttirganda shu sonning o'ng tomoniga ikkita 0 raqami yoziladi.

375. $4 \cdot 10 + 60$ $10 \cdot 10 - 12$ $6 \cdot 10 - 60 : 5$
 $20 + 8 \cdot 10$ $74 - 10 \cdot 6$ $8 \cdot 10 + 56 : 4$

376. Mashinada har biri 13 kg dan bo'lgan 6 yashik uzum bor edi. Do'konga 4 yashik uzum tushirildi. Mashinada necha kilogramm uzum qoldi?

Yechilishi:

1) Qolgan yashiklar soni — $6 - 4$

2) Qolgan uzum — $13 \cdot (6 - 4)$

Hisoblash: $13 \cdot (6 - 4) = 13 \cdot 2 = 26$ (kg).

377. Har biriga 21 nafardan bola o'tirgan 5 ta avtobus «Umid nihollari» sport musobaqasiga yo'ldi. 3 ta avtobusga o'g'il bolalar, qolgan avtobuslarga qiz bolalar o'tirdi. Sport musobaqasiga necha nafar qiz bola jo'nab ketgan?

378. 2 ga bo'linganda 1 qoldiq, 3 ga bo'linganda 2 qoldiq, 4 ga bo'linganda 3 qoldiq, 7 ga esa butun bo'linadigan sonni toping.

379.

$12 \cdot 10$

$47 \cdot 10$

$73 \cdot 10$

$2 \cdot 100$

$26 \cdot 10$

$59 \cdot 10$

$87 \cdot 10$

$4 \cdot 100$

$32 \cdot 10$

$63 \cdot 10$

$95 \cdot 10$

$6 \cdot 100$

380. Do'konga 18 qadoq «Sayhun» mineral suvi keltirildi. Birinchi kuni 12 qadog'i sotildi. Agar har bir qadoqda 8 tadan «Sayhun» bo'lsa, sotish uchun yana nechta suv qoldi?

381. $16 \cdot 10 \square 2 \cdot 100$

$50 \cdot 10 \square 5 \cdot 100$

$32 \cdot 10 \square 3 \cdot 100$

$75 \cdot 10 \square 8 \cdot 100$

$39 \cdot 10 \square 4 \cdot 100$

$97 \cdot 10 \square 9 \cdot 100$

382. Jadvalni to'ldiring:

a	4	9	18	23	46	68	84	100
$a \cdot 10$								

Namuna: $4 \cdot 10 = 40$.

383. Sinfdagi 18 nafar qiz va 17 nafar o'g'il bola-ning har biriga 10 tadan daftar berildi. O'quvchilarga jami nechta daftar berilgan?

384. Tomonlari 2 sm 4 mm va 3 sm 2 mm bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing va perimetrini toping.

385. Xonaning to'rtta burchagida to'rtta mushuk o'tiribdi. Har bir mushuk qarshisida uchtdan mushuk o'tiribdi. Har bir mushuk dumida bittadan mushuk o'tiribdi. Hammasi bo'lib xonada nechta mushuk bor?

386. $38 \cdot 10 \square 4 \cdot 100$ $77 \cdot 10 \square 8 \cdot 100$
 $53 \cdot 10 \square 5 \cdot 100$ $90 \cdot 10 \square 9 \cdot 100$

387. Bog'ning har bir qatorida 16 tadan daraxt bor. Ulardan 12 tupi gilos, qolganlari olxo'ri daraxti. Agar shunday qator 10 ta bo'lsa, bog'da necha tup gilos va necha tup olxo'ri daraxti bor?

Sonni 10, 100 marta kamaytirish

388. $20 : 10 = \square$ $110 : 10 = \square$ $680 : 10 = \square$
 $60 : 10 = \square$ $340 : 10 = \square$ $900 : 10 = \square$

Sonni 10 marta kamaytirganda uning oxiridagi 0 raqami olib tashlanadi.

389. $200 : 100 = \square$ $500 : 100 = \square$ $800 : 100 = \square$
 $300 : 100 = \square$ $600 : 100 = \square$ $900 : 100 = \square$

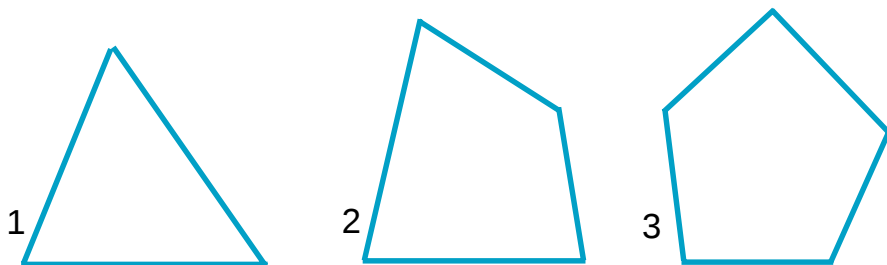

Sonni 100 marta kamaytirganda uning oxiridagi ikkita 0 raqami olib tashlanadi.

390. $80 : 10 + 68$ $920 : 10 - 48$ $6 \cdot 14 - 600 : 100$
 $76 + 60 : 10$ $94 - 780 : 10$ $8 \cdot 12 + 400 : 100$

391. Bolalar bog'chasiga 24 ta paketda sovg'a keltirildi. Har bir paketda 4 tadan konfet, 3 tadan pecheniy va 2 tadan olma bor. Keltirilgan paketlarda jami nechta konfet, nechta pecheniy va nechta olma bor?

392. Ko'pburchaklarning perimetrlarini millimetr hisobida toping. So'ngra ularni santimetr va millimetrlarda ifodalang:

393. Anvar shunday dedi: «3 yildan keyin otamning yoshi menikidan 3 marta katta bo'ladi». Hozir Anvar 9 yoshda bo'lsa, otasi necha yoshda?

394	$90 : 10 + 91$	$520 : 10 - 48$	$2 \cdot 18 - 600 : 100$
	$57 + 70 : 10$	$32 - 240 : 10$	$4 \cdot 24 + 300 : 100$

395 Do'konga har biri 50 kg dan bo'lgan 10 ta qopda shakar keltirildi. Hamma shakar 100 ta paketga solib chiqildi. Har bir paketga necha kilogrammdan shakar solingan?

$x + 18 = 42$, $18 + x = 42$ ko'rinishdagi tenglamalar

396. Yechilishini tushuntiring:

1) $x + 18 = 42$

$$x = 42 - 18$$

$$x = 24$$

Tekshirish:

$$24 + 18 = 42$$

$$42 = 42$$

2) $18 + x = 42$

$$x = 42 - 18$$

$$x = 24$$

Tekshirish:

$$18 + 24 = 42$$

$$42 = 42$$

$x + 18 = 42$, $18 + x = 42$ ko'rinishdagi tenglamalarni yechish uchun yig'indidan ma'lum bo'lgan qo'shiluvchi ayiriladi.

397. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$2 + x = 5$$

$$x + 20 = 50$$

$$37 + x = 83$$

$$x + 3 = 8$$

$$17 + x = 48$$

$$x + 54 = 72$$

398. Guldondagi gullardan 16 tasi qizil, qolgani oq chinnigullar. Agar guldondagi gullarning hammasi 25 ta bo'lsa, ulardan nechitasi oq chinnigul? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

Tenglama tuzish: 1) Oq chinnigullar — x ta
 2) Qizil va oq chinnigullar — $16 + x$ yoki 25 ta
 3) Tenglama — $16 + x = 25$

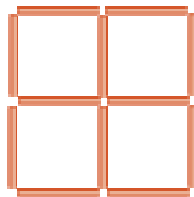
Yechilishi: $16 + x = 25$ $x = 25 - 16$ $x = 9$

Javob: 9 ta oq chinnigul.

399. 1) Sinfdagi o'quvchilardan 11 nafari futbol to'garagiga, bir necha o'quvchi esa musiqa to'garagiga boradi. Agar musiqa va futbolga jami 18 nafar o'quvchi qatnashsa, ulardan necha nafari musiqa to'garagiga boradi? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

2) Noma'lum qo'shiluvchini topishga doir masala tuzing va uni tenglama tuzish orqali yeching.

400. Shakldagi cho'plardan shunday ikkitasini olib tashlangki, kvadratlardan soni 2 ta bo'lib qolsin.

401. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$8 + x = 17$$

$$x + 19 = 40$$

$$55 + x = 74$$

$$x + 7 = 13$$

$$26 + x = 52$$

$$x + 64 = 91$$

402. 1) Yulduz o'ziga 8 ta va ukasiga yana bir nechta daftar sotib oldi. Agar olgan daftarlari 15 ta bo'lsa, ukasi uchun nechta daftar olgan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

2) Noma'lum qo'shiluvchini topishga doir masala tuzing va uni tenglama tuzish orqali yeching.

$x - 27 = 54$, $63 - x = 26$ ko'rinishdagi tenglamalar

403. Yechilishini tushuntiring:

1) $x - 27 = 54$

$$x = 54 + 27$$

$$x = 81$$

Tekshirish:

$$81 - 27 = 54$$

$$54 = 54$$

$x - 27 = 54$ ko'rinishdagi tenglamalarni yechish uchun ayirmaga ayriluvchi qo'shiladi.

2) $63 - x = 26$

$$x = 63 - 26$$

$$x = 37$$

Tekshirish:

$$63 - 37 = 26$$

$$26 = 26$$

$63 - x = 26$ ko'rinishdagi tenglamalarni yechish uchun kamayuvchidan ayirma ayiriladi.

404. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$10 - x = 5$$

$$x - 12 = 29$$

$$62 - x = 38$$

$$x - 5 = 15$$

$$37 - x = 18$$

$$x - 43 = 57$$

405. A. Testni bajargan 24 nafar o'quvchi chiqib ketgandan keyin sinfda 12 nafar o'quvchi qoldi. Sinfda jami necha nafar oquvchi bo'lgan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

Tenglama tuzish: 1) Jami — x nafar

2) Sinfda qoldi — $x - 24$ nafar yoki 12 nafar

3) Tenglama — $x - 24 = 12$

Yechilishi: $x - 24 = 12$ $x = 12 + 24$ $x = 36$

Javob: 36 nafar o'quvchi.

B. A bandda keltirilgan masalaga teskari bo'lgan masala tuzing va uni yeching. Bunda tuzilgan tenglama $36 - x = 12$ bo'lsin.

Masala tuzish: Sinfda jami 36 nafar o'quvchi bor. Testni bajarib bo'lgan o'quvchilar chiqib ketgandan keyin sinfda 12 nafar o'quvchi qoldi. Necha nafar o'quvchi testni bajarib sinfdan chiqib ketdi?

Tenglama tuzish:

- 1) Chiqib ketdi — x nafar
- 2) Sinfda qoldi — $36 - x$ nafar yoki 12 nafar
- 3) Tenglama — $36 - x = 12$

Yechilishi: $36 - x = 12$ $x = 36 - 12$ $x = 24$

Javob: 24 nafar o'quvchi.

406. A. Berilgan kesmaning uzunligiga doir $x - 7 = 5$ tenglama bilan yechiladigan masala tuzing va uni yeching.

B. A banddagi masalaga teskari bo'lgan $12 - x = 5$ tenglama bilan yechiladigan masala tuzing va uni yeching.

407. 6 ta kartochkadan bir nechta o'rnini shunday almashtiringki, berilgan noto'g'ri tenglik to'g'ri bo'lib qolsin.

$$84 - 56 = 23$$

408. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$18 - x = 7$$

$$x - 24 = 38$$

$$56 - x = 29$$

$$x - 9 = 12$$

$$43 - x = 25$$

$$x - 37 = 63$$

409. **A.** Do'konga keltirilgan 38 paket un sotilgandan keyin yana 52 paket un qoldi. Hamma un necha paket edi? Masalani noma'lum kama-yuvchini topishga doir tenglama tuzish orqali yeching.

B. A bandda keltirilgan masalaga teskari bo'lgan masala tuzing va uni yeching. Bunda tuzilgan tenglama $90 - x = 52$ bo'lsin.

$x \cdot 3 = 42$, $3 \cdot x = 42$ ko'rinishdagi tenglamalar

410. Yechilishini tushuntiring:

1) $x \cdot 3 = 42$

$$x = 42 : 3$$

$$x = 14$$

Tekshirish:

$$14 \cdot 3 = 42$$

$$42 = 42$$

2) $3 \cdot x = 42$

$$x = 42 : 3$$

$$x = 14$$

Tekshirish:

$$3 \cdot 14 = 42$$

$$42 = 42$$

$x \cdot 3 = 42$, $3 \cdot x = 42$ ko'rinishdagi tenglamalarni yechish uchun ko'paytma ma'lum bo'lgan ko'paytuvchiga bo'linadi.

411. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$5 \cdot x = 25$$

$$x \cdot 6 = 72$$

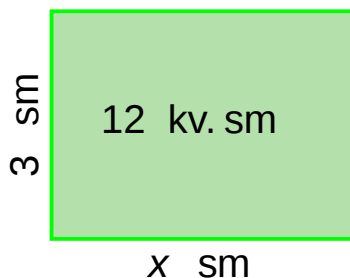
$$18 \cdot x = 90$$

$$x \cdot 7 = 42$$

$$9 \cdot x = 99$$

$$x \cdot 23 = 69$$

- 412.** To'g'ri to'rtburchakning yuzi 12 kv. sm ga teng. Uning bo'yi 3 sm bo'lsa, eni necha santimetr ga teng? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

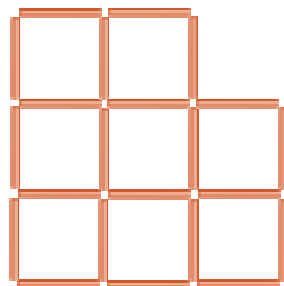
Tenglama tuzish:

- 1) To'g'ri to'rtburchakning eni — x sm
 - 2) To'g'ri to'rtburchakning yuzi — $3 \cdot x$ yoki 12 kv. sm
 - 3) Tenglama — $3 \cdot x = 12$
- 413.** Qo'yning massasi qo'zichoqnikidan 4 marta katta bo'lib, 52 kg ni tashkil etadi. Qo'zichoqning massasini noma'lum ko'paytuvchi qatnashgan tenglama tuzish orqali toping.

- 414.** 1) 2 ta cho'pning o'rnini shunday o'zgartiringki, kvadratlar soni 7 ta bo'lib qolsin.

- 2) Shunday 2 ta cho'pni olib tashlangki, kvadratlar soni 6 ta bo'lib qolsin.

- 415.** Tenglamalarni yeching va javoblarni tekshiring:

$$2 \cdot x = 16$$

$$x \cdot 4 = 76$$

$$16 \cdot x = 96$$

$$x \cdot 8 = 40$$

$$7 \cdot x = 91$$

$$x \cdot 15 = 90$$

- 416.** 8 ta yashikdagi xurmo 96 kg. Bitta yashikda qancha xurmo borligini noma'lum ko'paytuvchi qatnashgan tenglama tuzish orqali toping.

$x : 3 = 12$, $56 : x = 14$ ko'inishdagi tenglamalar

417. Yechilishini tushuntiring:

1) $x : 3 = 12$

$$x = 12 \cdot 3$$

$$x = 36$$

Tekshirish:

$$36 : 3 = 12$$

$$12 = 12$$

$x : 3 = 12$ ko'inishdagi tenglamalarni yechish uchun bo'linma bo'luvchiga ko'paytiriladi.

2) $56 : x = 14$

$$x = 56 : 14$$

$$x = 4$$

Tekshirish:

$$56 : 4 = 14$$

$$14 = 14$$

$56 : x = 14$ ko'inishdagi tenglamalarni yechish uchun bo'linuvchi bo'linmaga bo'linadi.

418. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x : 6 = 7$$

$$x : 5 = 18$$

$$x : 7 = 13$$

$$24 : x = 6$$

$$48 : x = 12$$

$$84 : x = 6$$

419. A. Nodirning bobosi 72 yoshda. Nodir bobosidan 8 marta yosh. Nodir necha yoshda? Noma'lum bo'luvchini topishga doir tenglama tuzing va uni yeching.

Tenglama tuzish:

1) Nodirning yoshi — x

2) Necha marta yoshligi — $72 : x$ yoki 8 marta

3) Tenglama — $72 : x = 8$.

B. $x : 8 = 9$ tenglama bilan yechiladigan teskari masala tuzing va uni yeching.

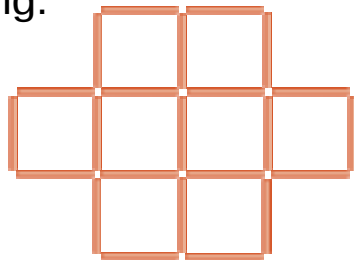
420. A. Perimetri 64 sm bo'lgan kvadratning tomoni necha santimetr bo'ladi? Noma'lum bo'luvchini topishga doir masala tuzing va uni yeching.

B. $x : 4 = 16$ tenglama bilan yechiladigan teskari masala tuzing va uni yeching.

421. 1) Shunday 2 ta cho'pni olingki, 6 ta kvadrat qolsin.

2) Shunday 4 ta cho'pni olingki, 5 ta kvadrat qolsin.

422. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x : 4 = 9$$

$$x : 8 = 11$$

$$x : 15 = 5$$

$$48 : x = 8$$

$$78 : x = 13$$

$$99 : x = 3$$

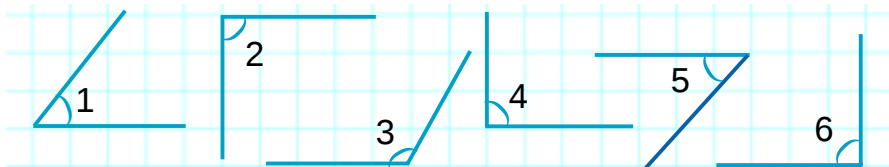

423. To'g'ri to'rtburchak shaklidagi tomorqaning yuzi 200 kv.m. Agar tomorqaning bir tomoni 20 m bo'lsa, ikkinchi tomonini toping. Noma'lum bo'luvchini topishga doir masala tuzing va uni yeching.

Burchaklarning turlari

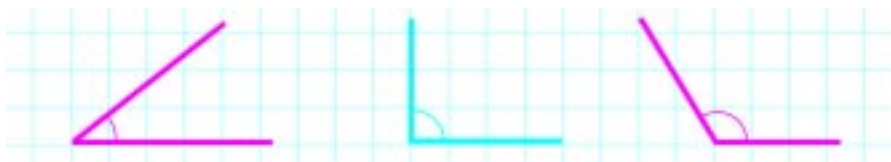
424. To'g'ri burchaklarni ko'rsating:

To'g'ri burchakdan kichik burchak o'tkir burchak deyiladi.

To'g'ri burchakdan katta burchak o'tmas burchak deyiladi.

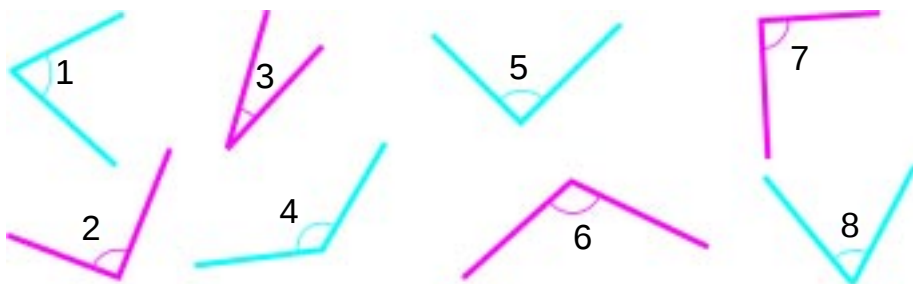

O'tkir burchak

To'g'ri burchak

O'tmas burchak

425. Go'niyadan foydalanib burchaklarning turlarini aniqlang:

426. Turli yo'nalishda bo'lgan to'g'ri, o'tkir va o'tmas burchaklarning har biridan 4 tadan chizing.

427. $37 + 28$ $24 + 38 - 49$ $72 : 24 + 23 \cdot 4$
 $73 - 36$ $65 - 37 + 28$ $22 \cdot 4 - 88 : 22$

428. Do'konga ertalab 48 kg, tushdan keyin undan 5 kg kam qand keltirildi. Do'konga hammasi bo'lib necha kilogramm qand keltirilgan?

429. 2 nafar ishchi 2 soatda 2 ta kalit yasasa, 4 nafar ishchi 4 soatda nechta kalit yasaydi?

430

$28 + 34$

$38 + 17 - 24$

$64 : 32 + 32 \cdot 3$

$82 - 47$

$47 - 26 + 35$

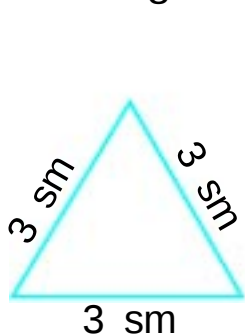
$25 \cdot 3 - 51 : 17$

431

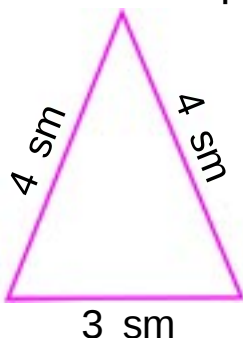
Yusuf ko'chadagi vodoprovod jo'mragidan behudaga suv oqayotganini ko'rib qoldi va uni berkitdi. Jo'mrakdan 1 minutda 10 litr suv oqayotgan bo'lsa, 1 soatda qancha suv behudaga oqishi mumkin edi?

Uchburchaklarning turlari

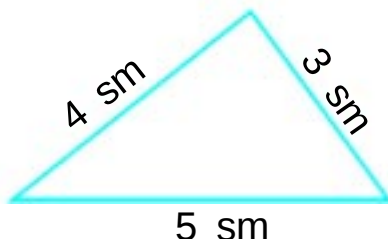
432. Uchburchaklarning tomonlarini taqqoslang va ularning bir-biridan farqini tushuntiring:

Teng tomonli
uchburchak

Teng yonli
uchburchak

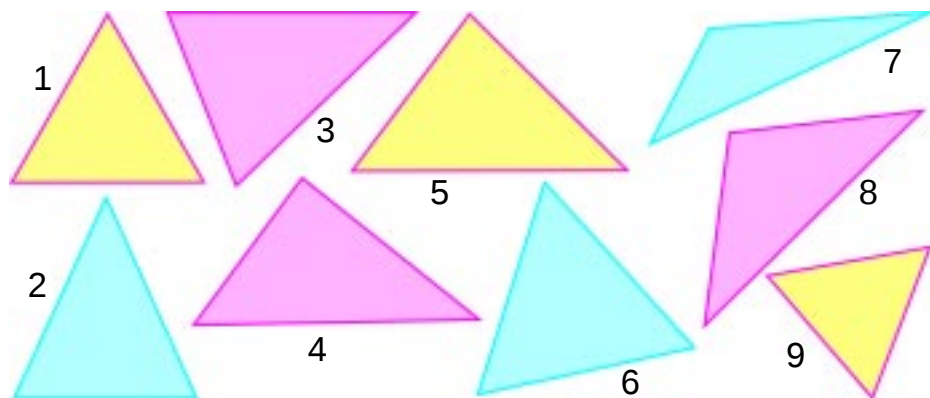

Turli tomonli
uchburchak

**Uchala tomoni teng bo'lgan uchburchak teng tomonli uchburchak deyiladi.
Ikki tomoni teng bo'lgan uchburchak teng yonli uchburchak deyiladi.
Hamma tomoni turlicha bo'lgan uchburchak turli tomonli uchburchak deyiladi.**

433. Uchburchaklarning tomonlarini o'lchang va turlarini aniqlang:

434. Turli tomonli, teng yonli va teng tomonli uchburchaklar chizing.

435. $38 - 20$ $43 - 23$ $34 - 17$ $64 - 28$
 $26 - 14$ $50 - 26$ $47 - 28$ $75 - 17$

436. Mohira bir haftada 96 betli ertak kitobining 34 betini o'qidi. Ikkinchi haftada ham o'qigandan keyin kitobning 24 beti qoldi. Mohira ikkinchi haftada necha bet kitob o'qigan?

437. To'rtburchakning ikkita burchagi to'g'ri bo'lsa, bu to'rtburchakni to'g'ri to'rtburchak deyish mumkinmi? Javobingizni asoslab bering.

438. $46 - 30$ $57 - 27$ $24 - 16$ $57 - 38$
 $34 - 23$ $60 - 14$ $35 - 19$ $83 - 47$

439. 48 kg shakarning yarmisi 3 kg li, qolgani 4 kg li paketlarga solindi. Shakar nechta paketga solingan?

O'tilganlarni mustahkamlash

440. 1) 10 marta orttiring: 8, 18, 27, 40, 58, 67, 84.

2) 100 marta orttiring: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

441. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$24 - x = 5$$

$$x + 37 = 52$$

$$47 + x = 74$$

$$x - 8 = 25$$

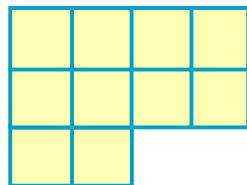
$$42 - x = 25$$

$$x - 57 = 34$$

442. Bog'bon ekish uchun uzum novdasidan 72 ta qalamcha tayyorladi. Ulardan 46 tasi husayni, qolganlari toifi navli. Qalamchalardan nechitasi toifi navli uzum novdasidan tayyorlangan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

443. Go'niya yordamida to'g'ri, o'tkir va o'tmas bur-chaklar chizing.

444. Berilgan shaklni ikkiga shunday ajratingki, hosil bo'lgan shakllar bir xil bo'lsin.

445. 1) 10 marta kamaytiring: 30, 100, 260, 600.

2) 100 marta kamaytiring: 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000.

446. Murod ertalab maktabga borib, darslardan keyin do'kondan non xarid qildi. Shundan keyin uyiga qaytdi. Bunda u uyidan maktabgacha 400 m, maktabdan do'kongacha 300 m, do'kondan uyigacha 200 m yurdi. Murod hammasi bo'lib qancha yo'l yurgan?

447. Hisoblang:

$100 + 40 + 8$

$500 + 50 + 5$

$800 + 80$

$300 + 30 + 3$

$700 + 60 + 9$

$900 + 9$

448. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$8 \cdot x = 80$

$x : 10 = 80$

$100 \cdot x = 300$

$x \cdot 10 = 90$

$200 : x = 10$

$x : 100 = 7$

449. Madina 96 betli kitobning choragini o'qidi. U kitobning necha betini o'qib bo'lgan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

450. To'g'ri to'rtburchak chizing. Uning qarama-qarshi uchlarini tutashtiruvchi ikkita kesma o'tkazing. Hosil bo'lgan uchburchaklar turini ayting.

451. Shunday 3 ta cho'pni olingki, natijada 5 ta kvadrat qolsin.

452. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$9 \cdot x = 90$

$x : 14 = 6$

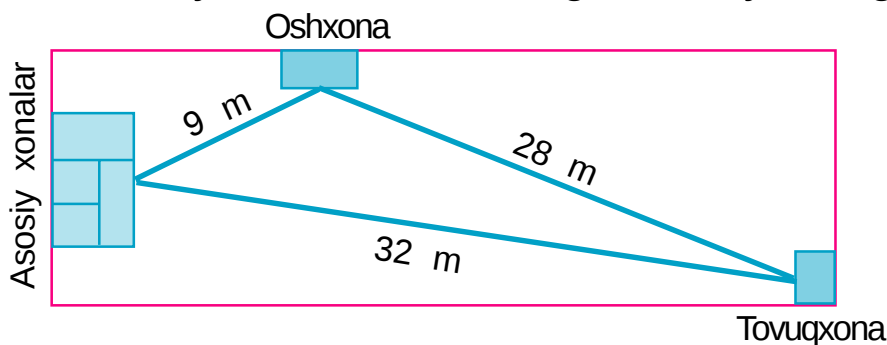
$100 \cdot x = 800$

$x \cdot 12 = 96$

$91 : x = 7$

$x : 100 = 9$

453. Chizma bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

1000 ICHIDA QO'SHISH VA AYIRISH

OG'ZAKI QO'SHISH VA AYIRISH

Hisoblashning birinchi usuli

454. Hisoblashlarni tushuntiring:

1) $300 + 500 = \square$

3 ta yuzlik + 5 ta yuzlik = 8 ta yuzlik =
= 800 ta birlik. **Demak:** $300 + 500 = 800$.

2) $700 - 300 = \square$

7 ta yuzlik - 3 ta yuzlik = 4 ta yuzlik =
= 400 ta birlik. **Demak:** $700 - 300 = 400$.

3) $460 + 70 = \square$

46 ta o'nlik + 7 ta o'nlik = 53 ta o'nlik =
= 530 ta birlik. **Demak:** $460 + 70 = 530$.

4) $520 - 60 = \square$

52 ta o'nlik - 6 ta o'nlik = 46 ta o'nlik =
= 460 ta birlik. **Demak:** $520 - 60 = 460$.

5) $80 + 60 = \square$

8 ta o'nlik + 6 ta o'nlik = 14 ta o'nlik =
= 140 ta birlik. **Demak:** $80 + 60 = 140$.

6) $130 - 50 = \square$

13 ta o'nlik - 5 ta o'nlik = 8 ta o'nlik =
= 80 ta birlik. **Demak:** $130 - 50 = 80$.

Qo'shish va ayirishda nollar bilan tugaydigan yuzlik va o'nliklarni o'nliklar va birliklar ustidagi amallar bilan almashtirish mumkin.

455. $300 + 200$ $400 + 60$ $70 + 60$ $280 + 50$
 $800 - 500$ $700 - 40$ $80 - 30$ $140 - 80$

456. Do'konga 260 ta karam keltirildi. 150 tasi sotilganidan keyin yana 180 ta karam olib kelindi. Do'konda jami nechta karam bo'ldi?

457. Tomonlari 180 mm va 240 mm bo'lgan to'g'ri to'rtburchakning perimetrini detsimetr va santimetrda hisoblang.

458. Kurant soati bonglari soat necha bo'lsa, shuncha marta bong uradi. Bir sutkada kurant soati necha marta bong uradi?

459. $500 + 400$ $300 + 40$ $90 + 40$ $340 + 90$
 $800 - 400$ $600 - 60$ $70 - 50$ $160 - 70$

460. Qopdagi guruch 2 kg li 20 ta va 3 kg li 10 ta xaltachaga taqsimlab chiqildi. Qopda necha kilogramm guruch bo'lgan?

Hisoblashning ikkinchi usuli

461. Hisoblashlarni tushuntiring:

1) $540 + 30 = \square$

$500 + (40 + 30) = 500 + 70 = 570.$

Demak: $540 + 30 = 570.$

2) $870 - 50 = \square$

$800 + (70 - 50) = 800 + 20 = 820.$

Demak: $870 - 50 = 820.$

3) $260 + 40 = \square$

$200 + (60 + 40) = 200 + 100 = 300.$

Demak: $260 + 40 = 300.$

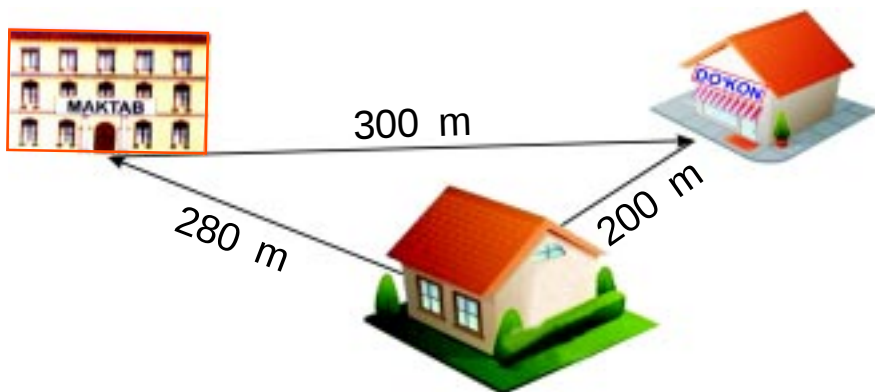
4) $780 - 400 = \square$

$(700 - 400) + 80 = 300 + 80 = 380.$

Demak: $780 - 400 = 380.$

462.	$520 + 60$	$360 + 40$	$250 + 200$	$320 + 200$
	$880 - 30$	$730 - 30$	$470 - 300$	$260 - 100$

463. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

464. Berilgan kesmaning uchdan bir qismi 4 sm. Berilgan kesmaning uzunligini toping va uni chizing.

465. 5 ta 5 yordamida 31 sonini qanday hosil qilishni bilasizmi?

466	$730 + 40$	$230 + 50$	$490 + 300$	$430 + 200$
	$970 - 60$	$620 - 20$	$580 - 400$	$340 - 100$

467. Berilgan kesmaning choragi 2 sm. Berilgan kesmaning uzunligini toping va uni chizing.

240 + 80, 240 – 80 ko‘rinishdagi ifodalar

468. Hisoblashlarning ikki usulini tushuntiring:

1) **1-usul:** $230 + 80 = 23$ ta o‘nlik + 8 ta o‘nlik =
= 31 ta o‘nlik = 310 birlik = 310.

2) **2-usul:** $230 + 80 = (230 + 70) + 10 = 300 + 10 = 310$.

2) **1-usul:** $230 - 80 = 23$ ta o‘nlik – 8 ta o‘nlik =
= 15 ta o‘nlik = 150 ta birlik = 150.

2) **2-usul:** $230 - 80 = (230 - 30) - 50 = 200 - 50 = 150$.

469. $170 + 60$ $380 + 40$ $590 + 30$ $780 + 50$
 $230 - 50$ $420 - 30$ $650 - 80$ $860 - 70$

470. Rasm asosida qo‘shish va ayirishga doir masala tuzing va uni yeching:

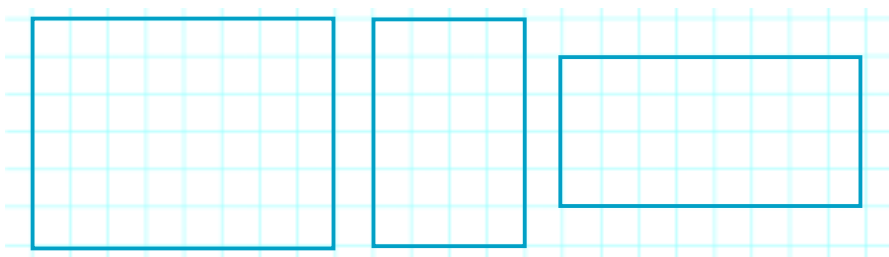

450 so‘m

200 so‘m

471. Berilgan to‘g‘ri to‘rtburchaklarning perimertlari va yuzlarini toping:

472. Toshbaqa ertalab 17 metrli chuqurlikka tushib ketdi. Har kuni kunduzi 5 metrga ko'tariladi, kechasi esa 2 metrga sirg'alib pastga tushadi. Toshbaqa necha kunda chuqurlikdan chiqadi?

473

$150 + 80$	$360 + 70$	$570 + 40$	$790 + 30$
$240 - 60$	$430 - 50$	$660 - 70$	$820 - 40$

474 Ikki soatda «Neksiya» 160 km, «Lasetti» undan 20 km ortiq, «Matiz» esa «Neksiya»dan 40 km kam masofani bosib o'tdi. Har bir avtomobil bir soatda qancha masofani bosib o'tgan?

320 + 250 ko'rinishdagi ifodalar

475. Hisoblashni tushuntiring: $320 + 250 = \square$

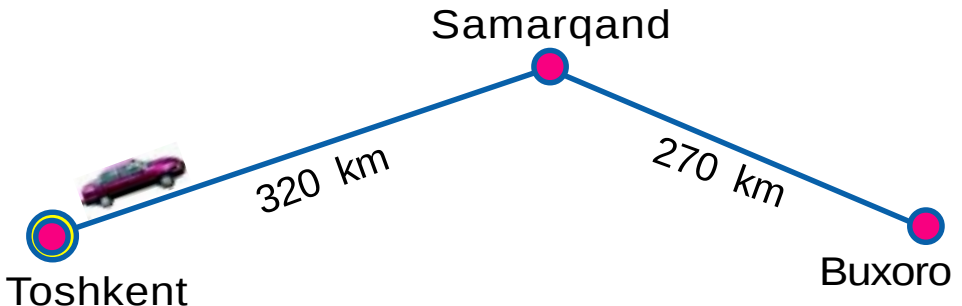
$\begin{array}{c} 320 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 300 \quad 20 \end{array} \quad \begin{array}{c} 250 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 200 \quad 50 \end{array}$

$$320 + 250 = (300 + 200) + (20 + 50) = 500 + 70 = 570$$

Yuzliklar yuzliklarga, o'nliklar o'nliklarga qo'shiladi.

476. Chizma bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

477.	$150 + 130$	$360 + 210$	$570 + 320$
	$240 + 120$	$430 + 380$	$660 + 230$

478. Daraxt tagidan boshlab bir yo'nalishda har birining orasi 1 m dan qilib 10 ta yong'oq qo'yilgan. Olmaxon 10 marta qatnab, hamma yong'oqni daraxt tagiga bittadan tashib kelishi uchun qancha masofani bosib o'tishi kerak?

479.	$130 + 120$	$350 + 240$	$520 + 340$
	$260 + 130$	$420 + 360$	$680 + 210$

480. Anvar do'kondan 150 so'mga 1 ta qalam, 250 so'mga 1 ta ruchka va har biri 250 so'mdan 2 ta daftar oldi. Anvar hammasi bo'lib necha so'm sarfladi?

580 – 350 ko'rinishdagi ifodalar

481. Hisoblashni tushuntiring: $580 - 350 = \square$

$\begin{array}{r} 580 \\ \swarrow \searrow \\ 500 \quad 80 \end{array} \quad \begin{array}{r} 350 \\ \swarrow \searrow \\ 300 \quad 50 \end{array}$

$$580 - 350 = (500 - 300) + (80 - 50) = 200 + 30 = 230$$

Yuzliklar yuzliklardan, o'nliklar o'nliklardan ayiriladi.

482.	$250 - 130$	$460 - 250$	$680 - 450$
	$370 - 240$	$530 - 310$	$890 - 560$

483. Bidondagi sut 5 ta 3 litrli va 5 ta 5 litrli bankalarga quyildi. Bidonda qancha sut bo'lgan?

484. Ariq bo'yidagi 30 m joyga bir qator qilib 6 ta yong'oq ko'chati ekishmoqchi. Daraxtlar orasi necha metrdan bo'lishi kerak?

485. Bir cho'pon ikkinchisiga: «Agar sen menga bitta qo'yingni bersang, mening qo'yim senikidan ikki marta ko'p bo'ladi», – dedi. Ikkinchisi birinchisiga: «Yaxshisi sen menga bitta qo'yingni ber. Shunda qo'yimiz teng bo'ladi», – dedi. Ularda nechtdan qo'y bo'lgan?

486

380 – 160	560 – 340	740 – 630
450 – 230	670 – 420	990 – 870

487 Qopdagi un 10 ta 3 kg li va 8 ta 5 kg li xaltachalarga solindi. Qopda necha kilogramm un bo'lgan?

Rim raqamlari

488. Biz foydalanib kelgan 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 raqamlari arab raqamlari deyiladi. Yurtdoshimiz Muhammad ibn Muso al-Xorazmiy o'z asarida ushbu 10 ta raqamdan foydalanib istalgan sonni yozish mumkinligini ko'rsatib bergan. Masalan: 3, 10, 38, 72, 95, 100, 124, 209, 325, 457, 680, 869, 999, 1000.

Qadimgi Rim davlatida I, V, X ko'rinishdagi raqamlardan foydalanilgan. Bu raqamlar rim raqamlari deyiladi.

489. 1 dan 12 gacha sonlarning rim raqamlarida qanday yozilishini eslab qoling:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

490. $140 + 250$ $300 + 440$ $430 + 370$
 $430 - 360$ $740 - 570$ $540 - 260$

491. Bir shahar bilan ikkinchisi orasidagi masofa 220 km, ikkinchi shahar bilan uchinchi orasi esa undan 20 km ortiq. Birinchi shahar bilan uchinchi shahar orasi necha kilometr?

492. 3 ta 5 raqami yordamida 0 sonini hosil qila olasizmi?

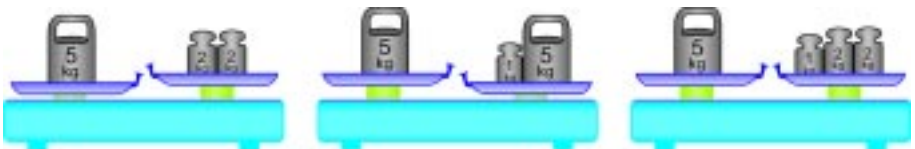
493. $120 + 150$ $400 + 320$ $340 + 160$
 $240 - 120$ $370 - 280$ $420 - 380$

494. Yilning har bir oyini tartib bo'yicha rim raqami bilan ifodalang.

 Namuna: Yanvar – I.

Massa o'lchov birliklari. Kilogramm. Gramm

495. Massalarning taqqoslanishini tushuntiring:

 $5 \text{ kg} \square 4 \text{ kg}$ $5 \text{ kg} \square 6 \text{ kg}$ $5 \text{ kg} \square 5 \text{ kg}$

Kilogramm (kg) – massaning asosiy o'lchov birligidir. Jismlarning massasini o'lchashda gramm (g) o'lchov birligidan ham foydalaniladi: $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$.

496. Tarozi toshlarini ko'rib chiqing:

5 kg

2 kg

1 kg

500 g

200 g

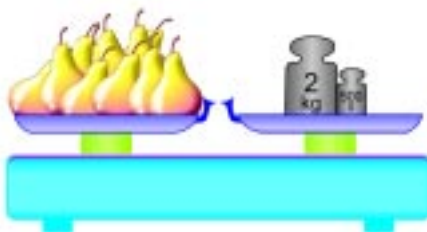
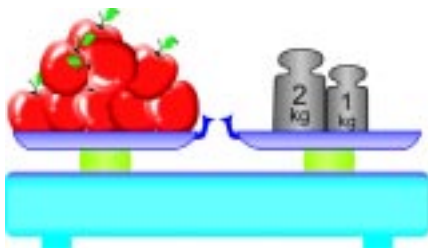

100 g

497. $500 \text{ g} + 500 \text{ g}$ $500 \text{ g} + 100 \text{ g} + 100 \text{ g}$
 $500 \text{ g} + 200 \text{ g}$ $500 \text{ g} + 200 \text{ g} + 200 \text{ g} + 100 \text{ g}$

Namuna: $500 \text{ g} + 500 \text{ g} = 1000 \text{ g} = 1 \text{ kg}$

498. Taroziga qo'yilgan mevalarning massalarini aniqlang:

499. Tenglamalarni yeching:

$$14 + x = 28$$

$$x + 27 = 47$$

$$200 + x = 500$$

$$x + 300 = 800$$

$$120 + x = 360$$

$$x + 240 = 790$$

500. Do'kondan 400 g qora choy va undan 150 g kam ko'k choy xarid qilindi. Hammasi bo'lib necha gramm choy xarid qilingan?

501. Kesmalarning uzunliklarini santimetr va millimetrlarda o'lchang va taqqoslang:

502. Bittadan 1, 3 va 5 kg li toshlar bor. Shu toshlardan foydalanib pallali tarozida 500 g, 2 kg, 7 kg guruchni qanday qilib tortish mumkin?

503. Tenglamalarni yeching:

$$18 + x = 35$$

$$x + 500 = 900$$

$$230 + x = 570$$

$$x + 34 = 56$$

$$300 + x = 700$$

$$x + 470 = 980$$

$$47 + x = 85$$

$$x + 400 = 600$$

$$480 + x = 850$$

504. Do'kondan 400 g sariyog' va undan 50 g ortiq pishloq xarid qilindi. Hammasi bo'lib necha gramm mahsulot xarid qilindi?

Tonna. Sentner

- 505.** 1) 1 kg jism 1 g jismdan necha marta og'ir?
 2) 100 g jism 1 kg jismdan necha marta yengil?
 3) 1 kg jism 500 g jismdan necha marta og'ir?
 4) 500 g jism 50 g jismdan necha marta og'ir?
 5) 500 g jism 1 kg jismdan necha marta yengil?
 6) 1 kg jism 200 g jismdan necha marta og'ir?

Massasi katta bo'lgan jismlar tonna (t) yoki sentner (sr)da o'lchanadi:

$$1 \text{ t} = 1000 \text{ kg}$$

$$1 \text{ sr} = 100 \text{ kg}$$

$$1 \text{ t} = 10 \text{ sr}$$

- 506.** 1) Sentnerda ifodalang: 200 kg, 500 kg, 700 kg, 900 kg, 3 t, 6 t, 10 t, 16 t, 48 t, 64 t.
2) Tonnada ifodalang: 30 sr, 80 sr, 140 sr, 200 sr, 350 sr, 560 sr, 840 sr, 1000 sr.

507. Birinchi daraxtdan 50 kg, ikkinchisidan unga qaraganda 3 marta ortiq, uchinchisidan esa 1 sr olma terildi? Jami qancha olma terilgan?

Yechish rejasi:

- 1) Ikkinchi daraxtdan — $50 \cdot 3$
- 2) Birinchi va ikkinchi daraxtdan — $50 + 50 \cdot 3$
- 3) Uchinchi daraxtdan terildi — $1 \text{ sr} = 100 \text{ kg}$
- 4) Jami terildi — $50 + 50 \cdot 3 + 100$

Hisoblash: $50 + 50 \cdot 3 + 100 = 50 + 150 + 100 = 300$.

Javob: 300 kg yoki 3 sr.

508. Fermer xo'jaligida birinchi kuni 180 sr, ikkinchi kuni undan 60 sr kam, uchinchi kuni esa 16 t kartoshka kovlab olindi. Uch kunda jami necha tonna kartoshka kovlangan?

509. G'oz va qo'ylar jami 6 ta. Ularning oyoqlari soni esa 18 ta. G'ozlar nechta? Qo'ylar-chi?

510. 1) Sentnerda ifodalang: 300 kg, 400 kg, 800 kg, 2 t, 5 t, 11 t, 36 t, 85 t, 100 t.

2) Tonnada ifodalang: 40 sr, 200 sr, 730 sr.

511. Bozorga 10 qop guruch keltirildi. Har bir qop guruch 70 kg dan bo'lsa, bozorga necha sentner guruch keltirilgan?

O'tilganlarni mustahkamlash

512. $400 + 200$ $600 + 40$ $190 + 40$ $640 + 70$
 $700 - 300$ $500 - 70$ $270 - 50$ $330 - 40$

Namuna: $400 + 200 = 4$ ta yuzlik + 2 ta yuzlik =
= 6 ta yuzlik = 600 ta birlik.

513. $260 - 40$ $450 + 30$ $640 + 200$ $450 + 300$
 $320 + 50$ $530 - 20$ $770 - 300$ $340 - 100$

Namuna: $260 - 40 = 200 + (60 - 40) = 200 + 20 = 220$.

514. $130 - 50$ $360 + 70$ $580 + 40$ $760 + 60$
 $240 + 70$ $430 - 50$ $650 - 70$ $820 - 30$

Namuna: $130 - 50 = (130 - 30) - 20 = 100 - 20 = 80$.

- 515.** Narxlari rasmda ko'rsatilgan daftar, ruchka va qalamga doir quyidagi ifodalar nimani bildiradi? Ifodalarni daftaringizga yozing va yeching.

250 so'm

$250 \text{ so'm} + 450 \text{ so'm} + 150 \text{ so'm}$

$250 \text{ so'm} + 450 \text{ so'm}$

$450 \text{ so'm} + 150 \text{ so'm}$

$250 \text{ so'm} + 150 \text{ so'm}$

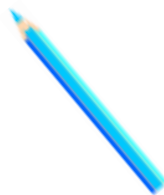
$450 \text{ so'm} - 250 \text{ so'm}$

$450 \text{ so'm} - 150 \text{ so'm}$

$250 \text{ so'm} - 150 \text{ so'm}$

450 so'm

150 so'm

- 516.** To'g'ri to'rtburchak shaklidagi futbol maydoni-ning tomonlari 100 m va 60 m. Maydonning perimetri necha metrga teng?

517. 5 ta 1 raqami yordamida 21 sonini hosil qila olasizmi?

518.

$$120 - 70$$

$$280 + 50$$

$$830 + 90$$

$$320 + 90$$

$$470 - 80$$

$$940 - 50$$

Namuna: $120 - 70 = (120 - 20) - 50 = 100 - 50 = 50$.

519.

Aziza do'kondan qalam va uning uchini chiqaradigan qalamtarosh sotib oldi. Qalam 150 so'm, qalamtarosh 850 so'm turadi. Bu ifodalar nimani bildirishini ayting va ularni yeching:

$$850 + 150 = \square \text{ (so'm)}$$

$$850 - 150 = \square \text{ (so'm)}$$

520. 1) Rim raqamlarida yozilgan sonlarni o'qing:
VI, IX, III, VIII, XI, IV, I, V, XII, II, X, VII

2) Sanalarni o'qing: 4/IV, 12/X, 21/III, 8/IX, 27/VII, 3/I, 15/XI, 18/VIII, 7/V, 9/II, 31/XII.

Namuna: 4/IV — 4-aprel.

521. Har bir soat nechani ko'rsatmoqda?

522. 1 kg – 200 g

1 kg – 400 g

1 kg – 500 g

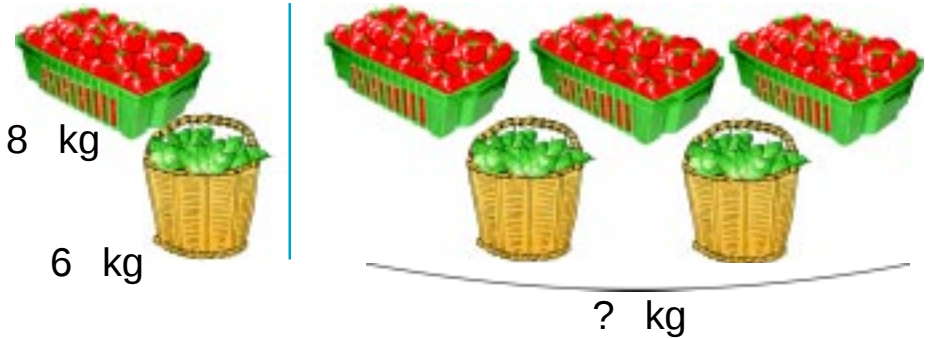
1 kg – 700 g

1 kg – 800 g

1 kg – 900 g

Namuna: $1 \text{ kg} - 200 \text{ g} = 1000 \text{ g} - 200 \text{ g} = 800 \text{ g}$.

523. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

524. $2 \text{ kg } 300 \text{ g} + 3 \text{ kg } 500 \text{ g} - 4 \text{ kg } 400 \text{ g}$
 $7 \text{ kg } 700 \text{ g} - 4 \text{ kg } 200 \text{ g} + 3 \text{ kg } 100 \text{ g}$

525. Birinchi xirmondagi bug'doy 12 ta, ikkinchi xirmondagisi esa 8 ta qopga solindi. Har bir qop 50 kg bo'lsa, hamma bug'doy necha sentner? Tonnaga aylantirganda qancha bo'ladi?

526. Tomoni 4 sm bo'lgan kvadrat chizing. Uning perimetri va yuzini toping.

527. Qizi tug'ilganda onasi 24 yoshda edi. Hozir qizining yoshi onasidan ikki marta kichik. Hozir qizi necha yoshda?

528.

$260 - 120$	$450 - 340$	$740 - 310$
$350 - 220$	$580 - 340$	$870 - 540$

Namuna:

$$260 - 120 = (200 - 100) + (60 - 20) = 100 + 40 = 140$$

529. Nazokatda 19 ta, Nasibada undan 4 ta kam, Naimada esa Nasibadagidan 8 ta ortiq kompyuter diski bor. Qizlarda jami nechta disk bor?

Xonadan o'tmasdan qo'shish

530. Ustun shaklida qo'shing:

$23 + 34$

$35 + 43$

$42 + 46$

$64 + 35$

531. Yechilishini tushuntiring:

$243 + 324 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
+	2	4	3
	3	2	4
	5	6	7

$$\begin{array}{r} 243 \\ + 324 \\ \hline 567 \end{array}$$

Birliklar birliklarga, o'nliklar o'nliklarga, yuzliklar yuzliklarga qo'shiladi.

532. Ustun shaklida qo'shing:

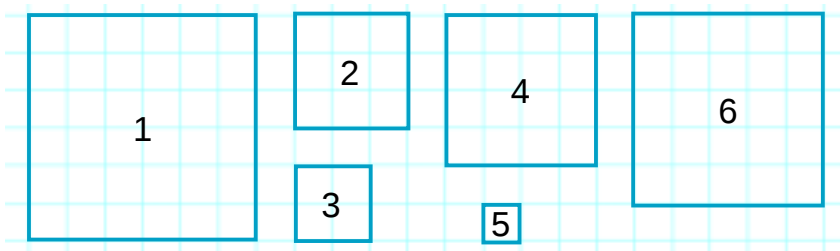
$256 + 321$

$407 + 352$

$832 + 160$

533. Bozorda sotuvchi birinchi kuni 312 kg, ikkinchi kuni undan 43 kg ortiq piyoz sotdi. Sotuvchi ikki kunda necha kilogramm piyoz sotgan?

534. Kvadratlarning perimetrlarini santimetr va millimetrlarda toping:

535. Ikki va uch g'ildirakli velosipedlarning umumiy soni 5 ta, g'ildiraklari soni esa 12 ta. Ikki va uch g'ildirakli velosipedlarning har biri nechta?

536. Ustun shaklida qo'shing:

$$543 + 136$$

$$261 + 526$$

$$454 + 324$$

$$354 + 403$$

$$620 + 248$$

$$730 + 240$$

537. Sotuvchi birinchi kuni 124 ta, ikkinchi kuni undan 31 ta ortiq tarvuz sotdi. Ikki kunda hammasi bo'lib nechta tarvuz sotilgan?

Xonadan o'tmasdan ayirish

538. Ustun shaklida ayiring:

$$27 - 14$$

$$38 - 23$$

$$56 - 34$$

$$79 - 47$$

539. Yechilishini tushuntiring:

$$587 - 263 = \square$$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
-	5	8	7
	2	6	3
	3	2	4

$$\begin{array}{r} 587 \\ - 263 \\ \hline 324 \end{array}$$

Birliklardan birliklar, o'nliklardan o'nliklar, yuzliklardan yuzliklar ayiriladi.

540. Ustun shaklida ayiring:

$$254 - 132$$

$$368 - 138$$

$$764 - 231$$

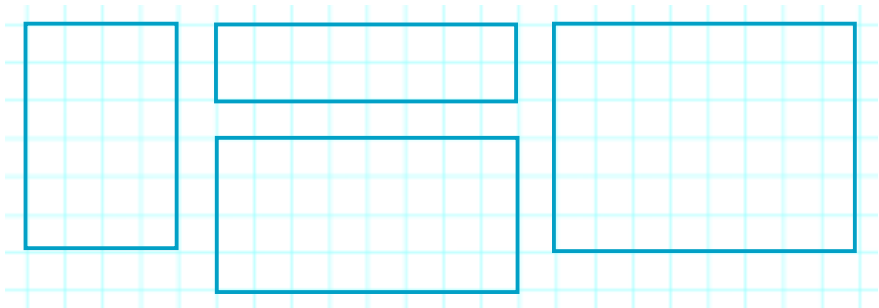
$$346 - 224$$

$$477 - 352$$

$$937 - 134$$

541. «Lasetti» bir shahardan ikkinchi shaharga yoʻl olib, 114 km masofani bosib oʻtdi. Shaharlar orasidagi masofa 236 km boʻlsa, manzilga yetish uchun «Lasetti» yana qancha masofani bosib oʻtishi kerak?

542. Toʻgʻri toʻrtburchaklarning perimetrlarini va yuzlarini toping:

543. Amallarni bajarmasdan turib 666 sonini 999 soniga qanday qilib aylantirish mumkin?

544. Ustun shaklida ayiring:

$$465 - 234$$

$$487 - 156$$

$$894 - 562$$

$$576 - 346$$

$$546 - 245$$

$$958 - 246$$

545. Bozorga 768 kg sabzi keltirildi. Birinchi kuni 232 kg, ikkinchi kuni 324 kg sabzi sotildi. Qancha sabzi qoldi?

Oʻnlikdan oʻtib qoʻshish

546. Ustun shaklida qoʻshing:

$$27 + 34$$

$$38 + 45$$

$$47 + 46$$

$$69 + 34$$

547. Yechilishini tushuntiring:

$$237 + 346 = \square$$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
+	2	3	7
	3	4	6
	5	8	3

$$\begin{array}{r} 237 \\ + 346 \\ \hline 583 \end{array}$$

Birliklar birliklarga qo'shiladi, birliklar birliklar tagiga yoziladi, 1 ta o'nlik dilda saqlanadi. O'nliklar o'nliklarga dildagi 1 ta o'nlik bilan birgalikda qo'shiladi, natija o'nliklar tagiga yoziladi. Yuzliklar yuzliklarga qo'shiladi, natija yuzliklar tagiga yoziladi.

548. Ustun shaklida qo'shing:

$$138 + 245$$

$$336 + 426$$

$$744 + 237$$

$$247 + 328$$

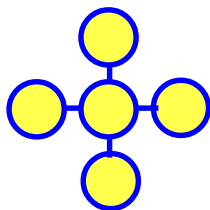
$$508 + 384$$

$$825 + 156$$

549. Tikuvchilik korxonasida birinchi kuni 128 ta, ertasiga undan 16 ta ortiq ko'ylak tikildi. Ikki kunda nechta ko'ylak tikilgan?

550. Berilgan kvadratning perimetri 16 sm ga teng. Kvadratning tomonini toping va uni chizing.

551. 1 dan 5 gacha sonlarni doirachalarga shunday joylashtiringki, eniga ham, bo'yiga ham uchta son yig'indisi 8 ga teng bo'lsin.

552. Ustun shaklida qo'shing:

$$\begin{array}{r} 237 + 126 \\ 125 + 339 \end{array} \quad \begin{array}{r} 344 + 447 \\ 467 + 325 \end{array} \quad \begin{array}{r} 507 + 285 \\ 678 + 304 \end{array} \quad \begin{array}{r} 723 + 238 \\ 839 + 126 \end{array}$$

553. Ko'ylaklar tikish uchun birinchi kuni 327 m, ertasiga undan 38 m ortiq gazlama sarflandi. Ikki kunda necha metr gazlama sarflangan?

Yuzlikdan o'tib qo'shish

554. Yechilishini tushuntiring: $283 + 362 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
+	2	8	3
	3	6	2
	6	4	5

$$\begin{array}{r} 283 \\ + 362 \\ \hline 645 \end{array}$$

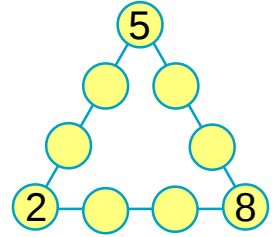
Birliklar birliklarga qo'shiladi, natija birliklar tagiga yoziladi. O'nliklar o'nliklarga qo'shiladi, natijaning o'nligi o'nliklar tagiga yoziladi, 1 ta yuzlik dilda saqlanadi. Yuzliklar yuzliklarga dildagi 1 ta yuzlik bilan birgalikda qo'shiladi, natija yuzliklar tagiga yoziladi.

555. $263 + 185$ $434 + 383$ $640 + 297$
 $347 + 492$ $585 + 274$ $863 + 76$

556. Terimchilar birinchi kuni 382 kg, ertasiga undan 72 kg ortiq paxta terdilar. Ular ikki kunda necha kilogramm paxta terishgan?

557. Fermer xo'jaligidagi issiqxonaga ajratilgan maydon to'g'ri to'rtburchak shaklida bo'lib, uning bo'yi 232 m, eni 241 m. Issiqxonaga ajratilgan maydonning perimetrini toping.

558. 1 dan 9 gacha qolgan 6 ta sonni ham bo'sh doirachalarga shunday joylashtiringki, har bir qator doirachalari ichidagi 4 ta son yig'indisi 20 ga teng bo'lsin.

559

$154 + 173$

$392 + 234$

$435 + 290$

$265 + 252$

$374 + 382$

$85 + 754$

560

Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

350 so'm

150 so'm ortiq

? so'm

O'nlikdan va yuzlikdan o'tib qo'shish

561. Yechilishini tushuntiring: $278 + 364 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
+	2	7	8
	3	6	4
	6	4	2

$$\begin{array}{r} 278 \\ + 364 \\ \hline 642 \end{array}$$

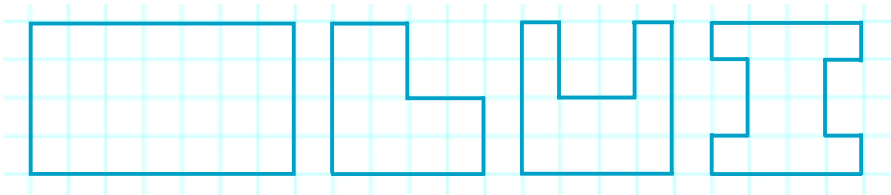

Birliklar birliklarga qo'shiladi, birliklar birliklar tagiga yoziladi, 1 ta o'nlik dilda saqlanadi. O'nliklar o'nliklarga dildagi 1 ta o'nlik bilan birgalikda qo'shiladi. Natija o'nliklar tagiga yoziladi, 1 ta yuzlik dilda saqlanadi. Yuzliklar yuzliklarga qo'shiladi, natijaga dildagi 1 ta yuzlik qo'shib, yuzliklar tagiga yoziladi.

562. $167 + 186$ $256 + 358$ $643 + 197$
 $278 + 245$ $347 + 283$ $728 + 182$

563. Bozorga 387 kg pomidor va undan 76 kg ortiq bodring keltirildi. Bozorga hammasi bo'lib qancha pomidor va bodring keltirilgan?

564. Kataklar sonini hisoblash orqali shakllarning yuzini toping. Bunda to'rtta katakni 1 kv. sm deb hisoblang.

565. Uchburchakning bir burchagi qirqilsa, nechta burchagi qoladi? Javobingizni chizmada asoslang.

566. $248 + 173$ $356 + 465$ $545 + 267$
 $184 + 246$ $468 + 334$ $638 + 284$

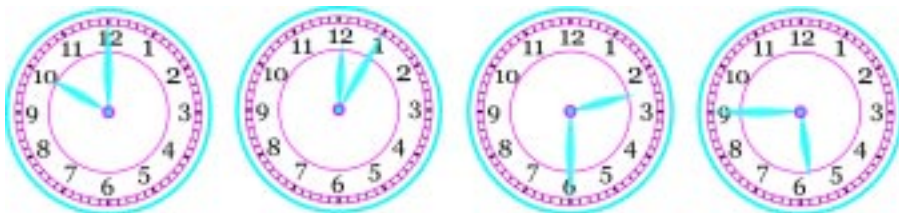

- 567.** Tomorqadan 194 kg piyoz, undan 76 kg ortiq sabzi, sabzidan 158 kg ortiq kartoshka kovlab olindi. Necha kilogramm sabzi va necha kilogramm kartoshka kovlab olingan?

Vaqt o'lchov birliklari. Soat, minut, sutka

- 568.** 1) Soatning kichik mili nima deb ataladi? Katta mili-chi?
2) Soat milining uchi 1 soat davomida qanday o'zgaradi? Minut mili-chi?
3) Minut mili 1 minut davomida qanday o'zgaradi? 5 minutda-chi?
4) 1 soat necha minut?
- 569.** Soatlarning millari nechani ko'rsatmoqda?

Soatlar 15 minutdan keyin nechani ko'rsatadi?

- 570.** 1) Kunduzi soat 12 dan tundagi soat 12 gacha soat mili necha marta aylanib chiqadi? Minut mili-chi?
2) Bugungi tundagi soat 12 dan ertangi tundagi soat 12 gacha soat mili necha marta aylanib chiqadi? Minut mili-chi?

Yangi kun tungi soat 12 dan boshlanadi. Bugungi tungi soat 12 dan ertangi tungi soat 12 gacha bo'lgan vaqt 1 sutkani tashkil etadi. 1 sutka = 24 soat.

- 571.** 1) Minutlarda ifodalang: 1 soat 20 minut, 1 soat 40 minut, 2 soat, 2 soat 15 minut.
 2) Soat va minutlarda ifodalang: 90 minut, 150 minut, 180 minut, 200 minut, 240 minut.
 3) Soatlarda ifodalang: 1 sutka 6 soat, 2 sutka, 2 sutka 12 soat, 3 sutka, 3 sutka 10 soat.

572. $124 + 153$ $327 + 468$ $557 + 276$
 $253 + 234$ $456 + 382$ $638 + 274$

- 573.** Maktabda har bir dars 45 minutdan davom etadi. Birinchi va ikkinchi darsdan keyin 5 minutdan tanaffus, uchinchi darsdan keyin esa 15 minut tanaffus bo'ladi. Birinchi dars boshlangandan to'rtinchi dars tugaguncha qancha vaqt o'tadi?

- 574.** 1 dan 100 gacha bo'lgan sonlarni yozish uchun nechta raqam ishlatiladi?

575. $214 + 263$ $436 + 347$ $564 + 386$
 $345 + 132$ $364 + 475$ $757 + 185$

- 576.** Tog'ga chiqishga 2 soat 45 minut, tog'dan tushishga esa 1 soat 35 minut sarflandi. Hammasi bo'lib qancha vaqt sarflandi?

Yil, oy, hafta

- 577.** 1) Bir yilda nechta fasl bor? Ular nomini ayting.
2) Har bir faslning oylari nomini ayting.
3) Bir yil necha oydan iborat?
4) Bir hafta necha kun? Haftaning har bir kuni nomini ayting.

**1 yil = 365 sutka. Har to'rt yilda bir marta
1 yil = 366 sutka bo'ladi.**

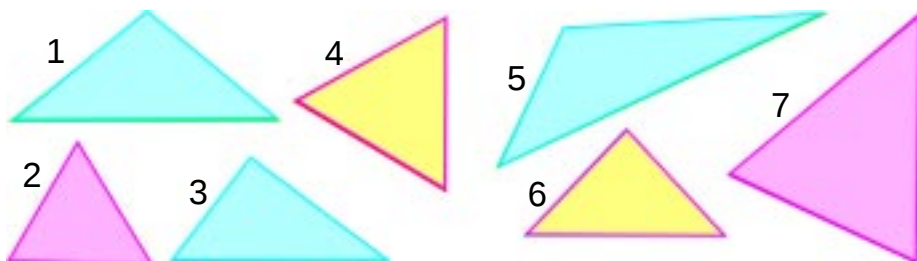
**1 yilda 12 ta oy bor: yanvar, fevral, mart,
aprel, may, iyun, iyul, avgust, sentabr,
oktabr, noyabr, dekabr.**

**1 hafta = 7 kun: dushanba, seshanba,
chorshanba, payshanba, juma, shanba,
yakshanba.**

- 578.** 1) 2 yil necha oy? 3 yil-chi? 5 yil-chi?
2) 3 hafta necha kun? 8 hafta-chi?

579. $258 + 172$ $356 + 468$ $596 + 235$
 $267 + 333$ $487 + 476$ $645 + 265$

- 580.** Uchburchaklarni turlari bo'yicha guruhlariga ajrating:

581. Har faslda nechta sutka borligini hisoblang. Fasllardagi sutkalar sonini qo'shish orqali 1 yil necha kunligini toping.

582. 12 ta cho'pdan necha xil to'g'ri to'rtburchak yasash mumkin?

583. $129 + 143$ $346 + 367$ $554 + 357$

$256 + 344$ $457 + 473$ $768 + 175$

584. O'quv yilining uchinchi choragi 11-yanvardan 20-martgacha davom etadi. Uchinchi chorak necha kundan iborat?

O'tilganlarni mustahkamlash

585. $300 + 200$ $410 + 300$ $600 + 230$
 $300 - 200$ $410 - 300$ $680 - 230$

586. $143 + 134$ $244 + 453$ $329 + 460$
 $257 - 125$ $468 - 246$ $867 - 443$

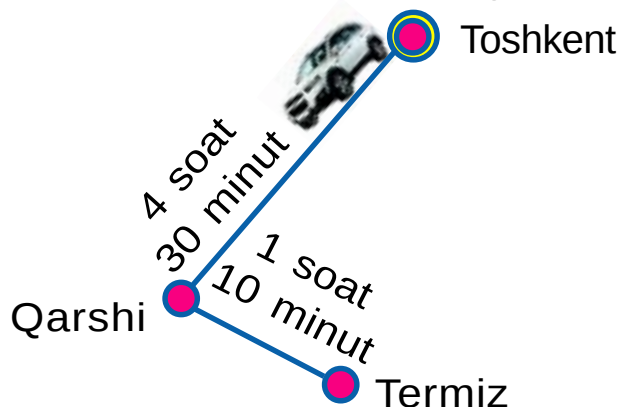
587. Soatlarning millari nechani ko'rsatayotganini ayting:

Soatlar 25 minutdan keyin nechani ko'rsatadi?

- 588.** 1) Minutlarda ifodalang: 1 soat 15 minut, 1 soat 45 minut, 2 soat 20 minut, 2 soat 30 minut, 2 soat 55 minut, 3 soat 10 minut, 3 soat 40 minut, 5 soat.
- 2) Soat va minutlarda ifodalang: 80 minut, 90 minut, 100 minut, 120 minut, 140 minut, 165 minut, 190 minut, 210 minut, 270 minut, 300 minut, 315 minut.
- 3) Soatlarda ifodalang: 1 sutka 12 soat, 1 sutka 18 soat, 2 sutka 6 soat, 2 sutka 12 soat, 2 sutka 18 soat, 3 sutka 8 soat, 4 sutka.

589. Chizma asosida masala tuzing va uni yeching:

- 590.** Katakli qog'ozga bo'yi 9 katak va eni 4 katak bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing. Bu to'rtburchakni ikki bo'lakka shunday ajratib qirqingki, bu ikki bo'lakdan bitta kvadrat yig'ish mumkin bo'lsin.

591

$$236 + 152$$

$$275 - 143$$

$$405 + 284$$

$$393 - 192$$

$$623 + 254$$

$$742 - 342$$

- 592.** Bir shahar bilan ikkinchi shahar orasidagi masofa 248 km, ikkinchi shahar bilan uchinchi shahar orasidagi masofa esa undan 64 km ortiq. Birinchi shahar bilan uchinchi shahar orasidagi masofa qancha?

- 593.** 1) 1 yil necha sutka?
 2) 1 yil necha oy? 4 yil-chi? 8 yil-chi?
 3) 1 hafta necha kun? Hafta kunlarini sanab bering.
 4) Fevral oyi necha kundan iborat?
 5) Qaysi oylar 30 kundan iborat?
 6) Qaysi oylar 31 kundan iborat?

594. $127 + 134$	$438 + 253$	$753 + 37$
$244 + 183$	$562 + 270$	$856 + 83$
$356 + 247$	$637 + 353$	$943 + 57$

- 595.** Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

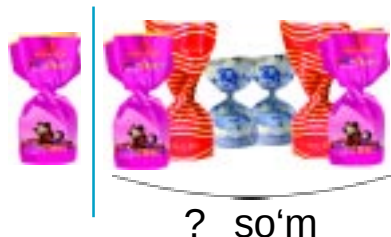

«Marvarid» — 50 so'm

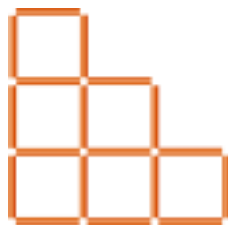

«Ayiqcha» — 75 so'm

«Raqs» — 100 so'm

- 596.** Berilgan shaklda kvadrat soni nechta? To'g'ri to'rtburchaklar soni-chi? Shakldan shunday 2 ta cho'pni olib tashlangki, natijada 4 ta kvadrat qolsin.

597

$74 + 748$

$156 + 137$

$426 + 354$

$85 + 643$

$256 + 252$

$353 + 374$

$99 + 899$

$408 + 385$

$570 + 259$

598

Do'konga keltirilgan 10 qop shakar 3 kg li paketlarga solib chiqildi. Agar bir qop shakar 45 kg bo'lsa, keltirilgan hamma shakar nechta paketga solingan?

O'nlikdan o'tib ayirish

599. Ustun shaklida ayiring:

$24 - 16$

$42 - 27$

$65 - 38$

$83 - 55$

600. Yechilishini tushuntiring: $263 - 127 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
=	2	6	3
	1	2	7
	1	3	6

$$\begin{array}{r} 263 \\ - 127 \\ \hline 136 \end{array}$$

Birliklarni ayirishda 3 dan 7 ni ayirib bo'lmaydi. 6 ta o'nlikdan 1 ta o'nlik olinib, 13 ta birlik hosil qilinadi va 6 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 13 dan 7 ayiriladi, natija 6 birliklar tagiga yoziladi. O'nliklardan qolgan 5 dan 2 ayiriladi, natija 3 o'nliklar tagiga yoziladi. 2 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik ayiriladi, natija 1 yuzliklar tagiga yoziladi.

601. 154 – 146	361 – 225	744 – 237
273 – 148	452 – 234	875 – 356
342 – 116	675 – 347	982 – 578

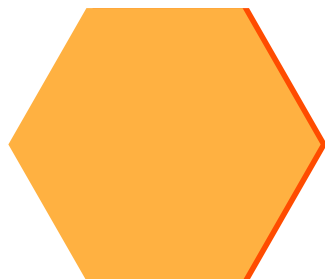
602. Birinchi va ikkinchi shaharlar orasidagi masofa 256 km. Ikkinchi va uchinchi shaharlar orasi undan 38 km kam. Uchinchi va to'rtinchi shaharlar orasi esa ikkinchi va uchinchi shaharlar orasidagi masofadan 48 km ortiq.

- 1) Qaysi shaharlar orasi eng katta?
- 2) Qaysi shaharlar orasi eng kichik?

603. Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali AB va CD kesmalarni hosil qiling. Kesmalarning uzunligini santimetr va millimetrlarda o'lchang:

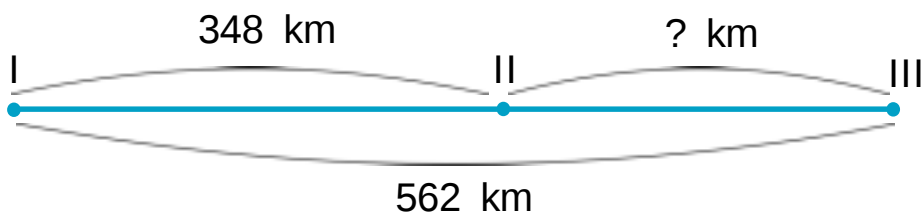

604. Kartondan yasalgan va barcha tomoni o'zaro teng bo'lgan oltiburchak berilgan. Uni qirgib, 7 ta bo'lakka shunday ajratingki, hosil bo'lgan bo'laklardan 2 ta oltiburchak hosil qilish mumkin bo'lsin.

605. 183 – 135	461 – 343	757 – 529
254 – 137	546 – 307	864 – 457
372 – 256	650 – 434	973 – 645

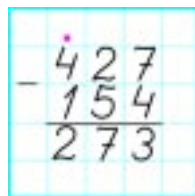
606. Chizma bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

Yuzlikdan o'tib ayirish

607. Yechilishini tushuntiring: $427 - 154 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
=	4	2	7
	1	5	4
	2	7	3

7 ta birlikdan 4 ta birlik ayiriladi, natija 3 birliklar tagiga yoziladi. O'nliklarni ayirishda 2 dan 5 ni ayirib bo'lmaydi. 4 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik olinib, 12 ta o'nlik hosil qilinadi va 4 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 12 ta o'nlikdan 5 ta o'nlik ayiriladi, natija 7 o'nliklar tagiga yoziladi. 4 ta yuzlikdan qolgan 3 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik ayiriladi, natija 2 yuzliklar tagiga yoziladi.

608. $237 - 175$

$576 - 382$

$748 - 257$

$346 - 153$

$654 - 264$

$825 - 352$

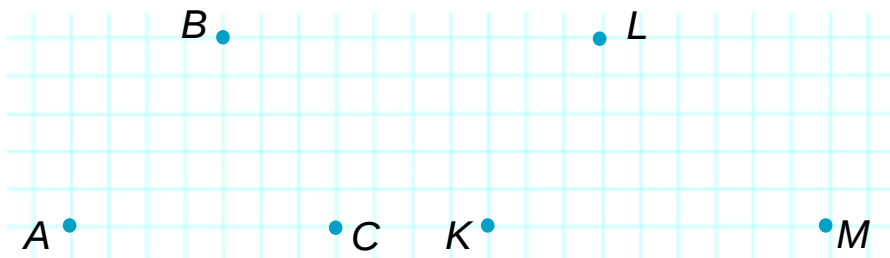
$425 - 254$

$615 - 573$

$867 - 774$

609. Fermer xo'jaligida birinchi issiqxonadan 548 kg, ikkinchisidan unga nisbatan 164 kg kam pomidor terib olindi. Hammasi bo'lib qancha pomidor terib olingan?

610. Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali ABC va KLM uchburchaklarni hosil qiling. So'ngra har bir uchburchakning perimetrini santimetr va millimetrlar hisobida toping:

611. Yulduzchalar o'rniga qanday raqamlar qo'yilsa, amallar to'g'ri bajarilgan bo'ladi?

$$\begin{array}{r} + \begin{array}{r} 2 * 4 \\ 3 5 * \\ \hline * 8 7 \end{array} \quad + \begin{array}{r} 3 * 7 \\ 4 6 * \\ \hline * 2 1 \end{array} \quad - \begin{array}{r} 4 * 9 \\ 1 3 * \\ \hline * 2 4 \end{array} \quad - \begin{array}{r} 7 * 8 \\ 3 5 * \\ \hline * 8 2 \end{array} \end{array}$$

612

$$245 - 164$$

$$318 - 246$$

$$726 - 534$$

$$357 - 185$$

$$642 - 252$$

$$931 - 840$$

613

Sayyoh tog'ga chiqishga 3 soat 20 minut sarfladi. Tog' tepasida 1 soat 50 minut dam olgandan keyin 2 soat 40 minut vaqt sarflab, tog'dan qaytib tushdi. Sayyoh tog'ga yo'l olgandan qaytib tushgunga qadar qancha vaqt o'tgan?

O'nlikdan va yuzlikdan o'tib ayirish

614. Yechilishini tushuntiring: $423 - 156 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
=	4	2	3
	1	5	6
	2	6	7

$$\begin{array}{r} \cdot 4 \cdot 2 3 \\ - 1 5 6 \\ \hline 2 6 7 \end{array}$$

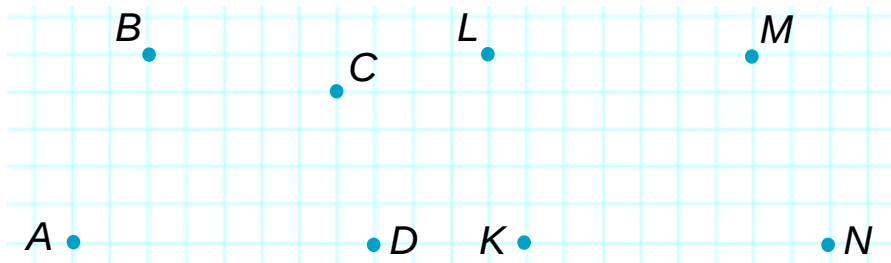

Birliklarni ayirishda 3 dan 6 ni ayirib bo'lmaydi. 2 ta o'nlikdan 1 ta o'nlik olinib, 13 birlik hosil qilinadi va 2 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 13 ta birlikdan 6 ta birlik ayiriladi, natija 7 birliklar tagiga yoziladi. O'nliklardan qolgan 1 dan 5 ni ayirib bo'lmaydi. 4 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik olinib, 11 ta o'nlik hosil qilinadi va 4 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 11 ta o'nlikdan 5 ta o'nlik ayiriladi, natija 6 o'nliklar tagiga yoziladi. Yuzliklardan qolgan 3 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik ayiriladi, natija 2 yuzliklar tagiga yoziladi.

- 615.** $234 - 176$ $555 - 366$ $743 - 257$
 $346 - 158$ $635 - 147$ $825 - 358$
 $423 - 254$ $671 - 482$ $947 - 559$

616. Kitob do'konida ikki kunda 524 ta kitob sotildi. Agar birinchi kuni 356 ta kitob sotilgan bo'lsa, ikkinchi kuni nechta sotilgan? Birinchi kuni ikkinchi kuniga qaraganda nechta kitob ortiq sotilgan?

617. Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali $ABCD$ va $KLMN$ to'rtburchaklarni hosil qiling. Har bir to'rtburchakning perimetrini santimetr va millimetrlarda toping:

618. Otaning 17 ta tuyasi bor edi. U katta o'g'liga tuyalarning yarmini, o'rtanchasiga uchdan birini va kenjasiga to'qqizdan birini vasiyat qilgan edi. O'g'illari tuyalarni qanday qilib bo'lib olishni bilmay turganlarida tuya mingan donishmand kelib qoldi. U tuyalarni o'g'illarga bo'lib berdi va tuyasiga minib yo'lini davom ettirdi. Donishmand qanday qilib tuyalarni bo'lib bergan?

619

$$243 - 154$$

$$324 - 147$$

$$564 - 358$$

$$643 - 564$$

$$730 - 349$$

$$946 - 768$$

620

Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
		? ta «Fanta» va «Nestle»
Jami 320 ta	96 ta va 78 ta	

504 – 265 ko‘rinishdagi ifodalar

621. Yechilishini tushuntiring: $504 - 265 = \square$

	Yuzlik	O‘nlik	Birlik
=	5	0	4
	2	6	5
	2	3	9

	5	0	4
-	2	6	5
	2	3	9

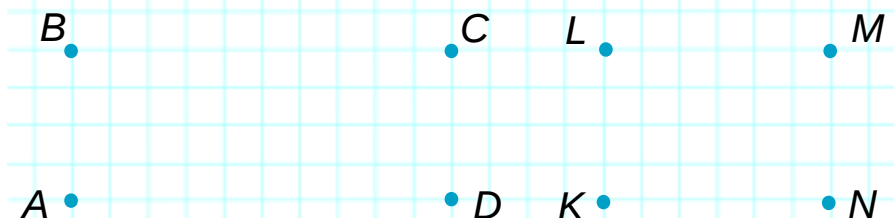
Birliklarni ayirishda 4 dan 5 ni ayirib bo‘lmaydi. Kamayuvchidagi 5 ta yuzlik hisobiga 0 ta o‘nlik 10 ta o‘nlik qilib olinadi. 10 ta o‘nlikdan 1 ta o‘nlik olinib, 14 ta birlik hosil qilinadi, 5 va 0 ustiga nuqta qo‘yiladi. 14 dan 5 ayiriladi, natija 9 birliklar tagiga yoziladi. 10 ta o‘nlikdan qolgan 9 dan 6 ayiriladi, natija 3 o‘nliklar tagiga yoziladi. 5 ta yuzlikdan qolgan 4 dan 2 ayiriladi, natija 2 yuzliklar tagiga yoziladi.

622. $204 - 126$
 $302 - 243$

$405 - 137$
 $501 - 402$

$607 - 368$
 $808 - 759$

623. $ABCD$ va $KLMN$ to‘g‘ri to‘rtburchaklarni hosil qiling. Ularning perimetri va yuzlarini toping.

624. Do'konda 3 xil shokolad bor.
Har qaysi shokolad xili bir do-
nasining narxi:

olchalisi — 150 so'm;

yong'oqlisi — 250 so'm;

qaymoqlisi — 350 so'm.

Quyidagi ifodalar nimani bildiri-
shini ayting va ularni yeching:

$$150 + 250$$

$$250 + 350$$

$$250 - 150$$

$$150 + 350$$

$$350 - 150$$

$$350 - 250$$

$$150 + 250 + 350$$

$$350 + 350$$

$$250 + 250$$

625. 1) To'g'ri to'rtburchakning bo'yi 2 marta orttirilsa,
uning yuzi necha marta ortadi?

2) Kvadratning tomoni 3 marta orttirilsa, yuzi
necha marta ortadi?

626

$$201 - 147$$

$$403 - 125$$

$$702 - 673$$

$$306 - 214$$

$$504 - 306$$

$$908 - 719$$

627

Supermarketga 502 kg qo'y go'shti va mol
go'shti keltirildi. Birinchi kuni qo'y go'shtidan
138 kg, mol go'shtidan 154 kg sotildi.

Supermarketda qancha go'sht qoldi?

**$x + 125 = 142$, $156 + x = 342$ ko'rinishdagi
tenglamalar**

628. Tenglamalarni yeching:

$$x + 3 = 5$$

$$5 + x = 8$$

$$x + 12 = 27$$

$$36 + x = 47$$

629. Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $x + 125 = 142$

$x = 142 - 125$

$x = 17$

Tekshirish: $17 + 125 = 142$

$142 = 142$

2) $156 + x = 342$

$x = 342 - 156$

$x = 186$

Tekshirish: $156 + 186 = 342$

$342 = 342$

630. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$x + 136 = 184$

$x + 154 = 437$

$x + 368 = 703$

$173 + x = 346$

$285 + x = 532$

$547 + x = 920$

631. Jadval bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
724 kg karam va lavlagi	298 kg karam, 236 kg lavlagi	? kg karam va lavlagi

632. Anvar singlisi Umidadan 7 yosh katta. 4 yil oldin Anvar Umidadan ikki marta katta edi. 7 yildan keyin Anvar va Umida necha yoshda bo'lishini toping.

633. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$x + 148 = 174$

$x + 192 = 351$

$x + 456 = 620$

$162 + x = 457$

$265 + x = 503$

$758 + x = 936$

634. Do'konga 625 ta katak va chiziqli daftar keltirildi. Bir haftada 258 ta katak daftar va 186 ta chiziqli daftar sotildi. Do'konda jami nechta daftar qoldi?

$x - 125 = 142$, $236 - x = 158$ ko'rinishdagi tenglamalar

635. Tenglamalarni yeching:

$$x - 3 = 2 \quad 8 - x = 5 \quad x - 14 = 12 \quad 36 - x = 24$$

636. Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $x - 125 = 142$

$$x = 142 + 125$$

$$x = 267$$

Tekshirish: $267 - 125 = 142$

$$142 = 142$$

2) $236 - x = 158$

$$x = 236 - 158$$

$$x = 78$$

Tekshirish: $236 - 78 = 158$

$$158 = 158$$

637. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 154 = 132$$

$$x - 248 = 325$$

$$x - 358 = 463$$

$$268 - x = 126$$

$$484 - x = 237$$

$$843 - x = 545$$

638. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching:

Keltirildi — 548 ta kitob.

Sotildi — 224 ta bolalar kitobi va 135 ta kattalar kitobi.

Qoldi — ? ta kitob.

639. Zamiraning onasi 3 yildan keyin qizidan

4 marta katta bo'ladi. Agar onasi hozir 37 yoshda bo'lsa, Zamira necha yoshda?

640. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 123 = 157$$

$$x - 163 = 227$$

$$x - 427 = 573$$

$$354 - x = 138$$

$$563 - x = 324$$

$$925 - x = 867$$

- 641.** Bozorga 360 kg sholg'om va 245 kg turp keltirildi. Bir kunda 457 kg sholg'om va turp sotildi. Jami necha kilogramm sholg'om va turp qoldi?

$$x - 305 = 601 - 98, 917 - x = 328 - 39$$

ko'rinishdagi tenglamalar

- 642.** Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $x - 305 = 601 - 98$

$$x - 305 = 503$$

$$x = 503 + 305$$

$$x = 808$$

Tekshirish: $808 - 305 = 601 - 98$

$$503 = 503$$

2) $917 - x = 328 - 39$

$$917 - x = 289$$

$$x = 917 - 289$$

$$x = 628$$

Tekshirish: $917 - 628 = 328 - 39$

$$289 = 289$$

- 643.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 156 = 223 - 74$$

$$x - 347 = 537 - 269$$

$$436 - x = 324 - 57$$

$$724 - x = 437 - 168$$

- 644.** Avtomobilda bir shahardan ikkinchi shaharga yo'l olindi. Bir soatda 94 km, ikkinchi soatda 85 km masofa bosib o'tildi. Agar bu ikki shahar orasi 268 km bo'lsa, manzilga yetib borish uchun yana qancha yo'l qoldi?

- 645.** Ikkita son o'yladim. Bu ikki sonning yig'indisi 14 ga, ko'paytmasi esa 24 ga teng. O'ylagan sonlarimni toping.

646. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 268 = 345 - 184$$

$$x - 574 = 423 - 156$$

$$326 - x = 224 - 86$$

$$937 - x = 756 - 368$$

647. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
 126 m	? m	 21 m 18 m

O'tilganlarni mustahkamlash

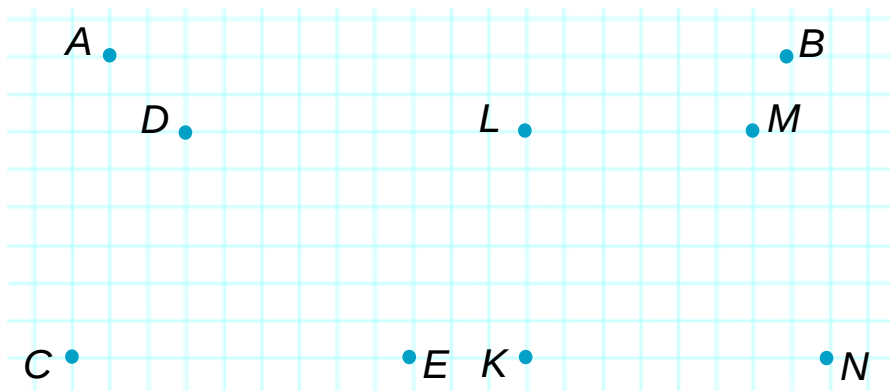
648. $300 - 200$ $360 - 200$ $744 - 232$
 $500 - 300$ $450 - 200$ $875 - 353$

649. $154 - 36$ $134 - 52$ $104 - 63$
 $247 - 139$ $247 - 156$ $206 - 153$
 $355 - 228$ $436 - 254$ $501 - 245$

650. Jadval bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
Jami 125 kg pecheniy va konfet	54 kg pecheniy va 38 kg konfet	? kg pecheniy va konfet

651. Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali AB , CDE va $KLMN$ shakllarni hosil qiling. So'ngra kesmalarining uzunligini, uchburchak va to'rtburchaklarning perimetrlarini santimetr va millimetrlarda aniqlang:

- 652.** 1) 4 ta 2 raqamidan 6 sonini hosil qiling.
 2) 4 ta 2 raqamidan 9 sonini hosil qiling.
 3) 4 ta 2 raqamidan 10 sonini hosil qiling.
 4) 4 ta 2 raqamidan 12 sonini hosil qiling.

653 $173 - 78$ $265 - 74$ $254 - 85$
 $382 - 254$ $547 - 264$ $643 - 365$

654. Bir yil oldin maktabda 878 nafar o'quvchi o'qir edi. Ulardan 89 nafari maktabni bitirishdi. Sentabrda 1-sinfga 96 nafar o'quvchi qabul qilindi. Hozir necha nafar o'quvchi o'qimoqda?

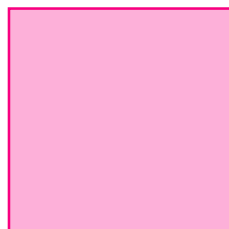
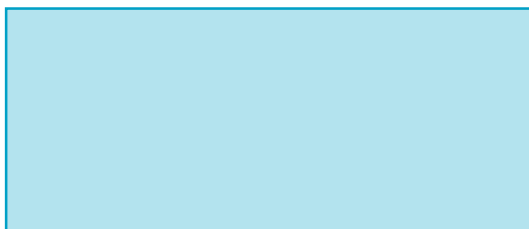
655. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$154 + x = 283$	$x + 213 = 437$	$367 + x = 805$
$x - 137 = 146$	$348 - x = 253$	$x - 367 = 633$

- 656.** Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching:
 Keltirildi — 254 ta katak daftar,
 178 ta chiziqli daftar.
 Qoldi — 126 ta daftar.
 Sotildi — ? ta daftar.

- 657.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:
$x - 246 = 536 - 168$	$356 + x = 537 + 269$
$627 - x = 234 + 257$	$x - 356 = 456 + 168$
$x + 153 = 624 - 265$	$237 + x = 867 - 269$

- 658.** Shakllarning perimetrlarini va yuzlarini toping:

- 659.** To'rtta 9 raqamidan 100 sonini qanday hosil qilish mumkin?

- 660.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$x + 164 = 333$	$346 + x = 545$	$x + 523 = 602$
$502 - x = 246$	$x - 248 = 356$	$643 - x = 364$

- 661.** Maktab kutubxonasiga 426 ta kitob keltirildi. Bu kitoblardan 134 tasi boshlang'ich sinflar uchun, 176 tasi yuqori sinflar uchun, qolgani o'qituvchilar uchun mo'ljallangan. Kutubxonaga keltirilgan kitoblardan nechitasi o'qituvchilarga mo'ljallangan?

